

Г. МАРКОВ

Цезиева нощ

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

ГЕОРГИ МАРКОВ

ЦЕЗИЕВА НОЩ

ПОВЕСТИ

1957

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

ЦЕЗИЕВА НОЩ

1

Петнадесет минути преди големият стенен часовник в коридора на болницата да удари двадесет часа, положението на известния професор биолог Кирил Родованов се влоши. Пулсът чувствително намаляваше.

Дежурният младши лекар Василев разтревожен вдигна телефонната слушалка и поиска главния хирург. Обади се мекият бас на доктор Попов.

— Идвам!

Василев се върна към леглото и като не снимаше поглед от лицето на болния, взе ръката му, за да провери отново пулса. Дишането беше силно ускорено, сякаш професорът вече се задушаваше.

Родованов, около седемдесетгодишен старец, бе слаб, прегърбен повече, отколкото хората на негова възраст. Ръцете му, прострени върху завивката, бяха толкова сухи, сякаш посинялата кожа покриваше само голи кости. Гъстите бръчки правеха продълговатото му кокалесто лице с аскетичен вид неприятно, грозно. А болестта беше отнела жизнеността му и сега Родованов приличаше на истински мъртвец.

А само преди няколко дни той беше съвсем друг. Изпълнен с енергия и бодрост, той разпалено из-

насяше своята лекция, ръкомахаше и подскачаше като младеж, шегуваше се със студентите си и вдъхновено и неусетно ги увличаше в дълбоките тайни на своята наука. Между впрочем той навсякъде се хвалеше, че непременно ще дочака деветдесетте години. Изключителната му работоспособност и оптимизъм бяха известни и затова вестта за неговото неочаквано заболяване предизвика истинска изненада. Вследствие умствено напрежение професорът беше получил кръвоизлияние в мозъка, което прогресивно се увеличаваше.

В лекарските среди случаят се считаше почти за безнадежден. Няколкото последователни спешни консулта потвърдиха това мнение. Вероятността да се спаси знаменитият учен беше нищожна. И тогава с лекуването му се зае главният хирург на болницата, доктор Попов. За подобни заболявания, според последните научни схващания, се прилагаха особени, нови операции чрез отваряне на черепа и силно радиоактивно облъчване, като се превърваше кървящият съд. Облъчването беше необходимо за успешното провеждане на операцията, защото гама-лъчите със строго определена честота спомагаха за по-нататъшното резорбиране на изтеклата кръв.

Родованов, предоставен на грижите на доктор Попов, беше изолиран в специалното отделение на болницата.

Василев се разхождаше около леглото, гледаше лицето на болния и размишляваше:

— Как изведнаж става всичко! До вчера бил здрав, творил, нищо не е подозирал, а сега вече си отива, свършва завинаги! И може би е мечтал за нещо ново, да създаде нова теория, да направи други изследвания, но. . . Какво ли не се случва!

Той си спомни как преди години като студент в първи курс беше избягал от упражненията по ди-

секция. Толкова неприятна му беше близостта на трупове. Не искаше да повярва, че животът е напуснал завинаги посинелите тела. А сега? . . . Дори прелестната сестра Антонова казваше: „Вие, доктор Василев, оперирате с олимпийско спокойствие.“

Помислил за Антонова, той се усмихна и рече на себе си:

— Чудна жена!

Обзе го приятно чувство, което го откъсна от размишленията му за състоянието на Родованов. Напоследък все по-често го занимаваше сестрата. Отначало той дори не я разпознаваше от другите, но сега. . . Сега беше друго. Нейната близост го изпълваше с вълнение, той не можеше да я гледа хладнокръвно и се чувствуваше смутен като юноша.

Вратата шумно се отвори и в стаята влезе бързо доктор Попов, придружен от един посетител, върху когото набързо бяха метнали бяла престилка.

Главният хирург имаше внушителна външност — едър, същински исполин, с грамадна глава, щръкнали вежди и редки сребърни коси. Той изглеждаше самоуверен, напълно спокоен, сякаш му предстоеше нещо най-обикновено, което добре познаваше и не би могло да го изненада. Между колегите си доктор Попов имаше странна репутация. Считаха го за чудака, който върши невероятни неща, изключително смел, винаги рискуващ, готов на всичко. Неведнаж се беше случвало да залага лекарската си кариера на едно-единствено свое действие, да пренебрегва елементарното лекарско благоразумие.

Тези качества го бяха направили много популярен и пациентите му го уважаваха и дори боготворяха. За него казваха:

— Ако доктор Попов не направи нищо, тогава никой не може да помогне!

Непознатият, който влезе след него, носеше очила със златни рамки. Зад тях тревожно гледаха зелените му очи. В противоположност на доктора неговото лице беше почервенияло от възбуда, брадичката му нервно потръпваше, сякаш току-що беше завършил дълга, уморителна реч. Щом влезе, той изтича към болния, надвеси се над него и с уплаха извика:

— Докторе! Той е много зле!

Попов не каза нищо, дръпна завивката, вдигна костеливия посинял крак на професора и започна да чука с ръка някъде под коляното. Кракът не реагира. После главният хирург каза спокойно:

— Доктор Василев, това е асистентът на професор Родованов, кандидатът по биологичните науки Симански!

Непознатият кимна с глава, подаде ръка и като че отдавна беше чакал тази възможност, бързо заговори:

— Има ли някаква надежда? Аз все още искам да се надявам, но навън всички са убедени, че професорът няма да доживее и три дни! Съпругата му е в отчаяние! А Родованов не трябваше тъкмо сега да се разболява! Той е толкова необходим за нашата наука! Трябва да го спасите, докторе! . . .

Симански говореше развъълнувано и личеше, че нещастieto с професора го беше доста засегнало.

Василев погледна въпросително към Попов. Той знаеше, че главният хирург не обичаше много да му бръщолевят сантименталности, и очакваше остър отговор.

— Другарю Симански — каза Попов, като го гледаше внимателно и отмерваше всяка своя дума, — ние ще направим това, което е необходимо! Правителството е заинтересувано от състоянието на професора! Трябва да ви кажа, че при неговата възраст

и естеството на болестта му надеждите за спасение не са големи. Вече ви е известно, че всеки момент очакваме да пристигне от Съветския съюз самолет с радиоактивен цезий. Без цезий не можем да направим нищо. Ако най-късно след десет часа операцията не започне, всичко ще бъде напразно! Струва ми се, че сега положението ви е ясно!

Симански изслуша почтително тези обяснения и после замоли:

— С професора ние сме били винаги заедно! Пък и известно време живях у тях, дето се казва, почти съм член на семейството им! И от името на неговата съпруга много ви моля да остана тази нощ тук, край леглото му. Искам да присъствувам и на операцията и ако е необходимо, да помогна с нещо. . .

— От вашата помощ едва ли ще има нужда! — каза снизходително Попов.

— Но все пак. . . професорът ме е викал в блануванията си. . .

— Щом толкова настоявате, останете! — каза главният хирург. — Съжалявам, че не мога да ви предложа вечеря, защото хората от кухнята си отидоха! Пък и за да бъде саможертвата ви пълна, най-добре е да стоите гладен! — иронично завърши той.

— Моля, моля! — махна с ръка биологът, без да се засегне. После се загледа в болничната карта, окачена на леглото.

Двамата лекари направиха инжекция на болния. Няколко минути след това той се пораздвижи и като че някакво успокоение премина през цялото му тяло.

Попов трябваше да слезе долу и остави професора на грижите на младия си помощник.

Василев се почувствува неловко в присъствието на непознатия му Симански, който сякаш се съмняваше в неговата работа. Биологът, седнал край про-

зореца, следеше внимателно работата му с болния. А на Василев му се струваше, че той го гледа насмешливо, и това го засягаше. Съвсем без нужда, като искаше да скрие неприязънта си към госта, Василев се зае да измерва пулса на болния.

— Вие отдавна ли работите тук? — запита по едно време Симански, чието вълнение за съдбата на професора някакси необичайно бързо мина. Той стана от мястото си и започна да се разхожда.

— От шест месеца.

— Но навярно доста ви ценят, щом като ви поверяват живота на такъв, бих казал, изключителен пациент като професора?

— Аз нищо не върша. Обикновено дежурство! Всяка сестра би го изпълнявала не по-зле от мен! — отвърна лекарят.

— Но сигурно ще асистирате при операцията?

— Да!

— Сам ли?

— С още двама колеги, които са долу. Щом пристигне цезият, незабавно ще започнем операцията.

— Сигурно другите двама са известни лекари? — пак попита Симански.

— Да са известни, не зная! Но че са много съвестни и способни колеги, това може да се каже! Доктор Горанов и доктор Калчев са отлични хирурзи!

— Струва ми се, че ги познавам! — колебливо каза Симански и веднага прибави: — Изобщо аз познавам много лекари, тъй да се каже, нашите специалности са доста близки!

— А вие какво? Отдавна ли сте асистент на професора? — на свой ред запита Василев, макар че никак не му се приказваше. Все пак трябваше да бъде учтив домакин.

— От четири години.!

— Достатъчно време, за да направите някое откритие! — забеляза шеговито лекарят.

— Уви, откритията принадлежат на професора, а на нас само дългът да работим за тях! — отговори Симански.

В този момент вратата се откряна и се подаде глава на жена с буйни руси коси и красиво бяло лице, върху което рязко се очертаваше яркото червило на устните. Очите ѝ бяха нежно-сини. Но в тях имаше някакво особено спокойствие, съсредоточеност, която сковаваше чертите ѝ и правеше цялото ѝ лице неестествено. Човск имаше впечатление, че тя всеки момент може да прихне да се разсмее, но се сдържа и се преструва.

Тя се усмихна на Василев, кимна му с глава и любезно запита:

— Да сте видели доктор Горанов? Търсят го по телефона!

— Нали знаете, че е долу! — учуди се Василев, но лицето му светна, засия и той поиска да ѝ каже още нещо. Ала тя пак кимна и излезе.

Симански я погледна небрежно, свършено равнодушен към нейната хубост, и когато тя затвори вратата, запита:

— Коя е?

— Сестра Антонова — отговори Василев. — Познавате ли я?

— Не! — категорично отсече биологът. — Не обичам жените! За мен те са и си остават хора второ качество!

— Интересно! — засмя се Василев.

— Кое е интересното?

— Че вие сте биолог, а поддържате такава теория!

Симански махна с ръка, с косто искаше да каже, че това е тема, която не заслужава внимание.

Замълчаха. После биологът се спря пред професора, загледа се в него и въздъхна тежко:

— Знаете ли — каза той, — никой от близките на професора не вярва, че той може да бъде спасен! И консултите не бяха на по-различно мнение!

— Не зная — отговори Василев. — Това ще се разбере едва след операцията! Няма спасяеми случаи! Въпросът е до възможностите!

— Най-големният учен на страната! Да знаете колко много го ценят в чужбина! — с тъжна усмивка, като че се надсмиваше над нещо, каза Симански. — Този агонизиращ човек е дал на света повече, отколкото хиляди като менс и като вас! Учението за микропроцесите, теорията за стабилизацията на организмите, учението за ускоряване на размножителните процеси, новите представи в генетиката! Венец на неговата работа, която той не може да довърши, са методите за стимулиране зарастването на раните. . . — Симански говореше скръбно и с известно снизхождание към по-младия си събеседник.

— Вие говорите като на погребение — забеляза лекарят.

— Всъщност това е неизбежното!

— Всичко ще реши пристигането на цезия — възрази Василев, знаейки, че в действителност само от това зависеше ефикасността на операцията и животът на професора.

— А ако не пристигне? — запита биологът. — В това проклето време едва ли някой летец би се решил да пътува от Съветския съюз до България. Само по едно чудо можем да получим цезия навреме.

— Аз вярвам, че ще го получим! Непременно трябва да пристигне! Ще го изпратят със специален самолет!

— Времето е еднакво за всички самолети — с едва доловима ирония отговори Симански и после прибави: — Разбира се, съветските летци са великолеппни!

Това той изказа възторжено, сякаш не можеше да има никакъв спор за качествата на съветските летци.

Василев го погледна внимателно.

Телефонът глухо иззвъня.

— Доктор Василев — чу се гласът на Попов, — получихме съобщение, че след четиридесет минути цезият ще пристигне! Идете да го получите от летището! Ще ви смени доктор Калчев! Вземете някого да ви придружава! Приготвям документите ви!

Василев се обърна към Симански:

— Самолетът пристига! — тържествено съобщи той.

— Най-после! — извика обзет от внезапна радост асистентът. — Сега вече можем да се надяваме! Да не повярва човек, че в такова време летецът е могъл да долети. Герой!

— Отивам да го получа! — каза Василев и погледна часовника си.

Трябваше да почака доктор Калчев.

— Вземете човек с вас, сам не отивайте! Откъде да знаете какво може да ви се случи! — загрижено каза Симански. — Ако искате, аз ще дойда с вас! Това е въпрос на живот, и то не на какъв да с живот.

Василев се усмихна подигравателно:

— Ясно е, че сте чели приключенски и криминални истории! Аз, да ви кажа, не виждам нищо по-сигурно от това да отида и да получа цезия от самолета! Ние живеем. . .

— . . . във време, когато врагът се интересува за всичко! — прибави Симански и очилата му блеснаха на светлината.

— Имате развито въображение! Но все пак попитайте доктор Попов. Ако той разреши, аз нямам нищо против вашата охрана.

Симански веднага излезе, като на вратата едва не се сблъска с дребничкия, подвижен доктор Калчев.

— Бягай, Василев! Бягай! — извика Калчев на младия си колега. — Всяка минутка е скъпа!

Болният продължаваше да лежи в безсъзнание.

Василев получи пълномощното и когато излезе навън, чакаше го болнична кола със запален мотор. До шофьора седеше Симански.

— Да бързаме! — нетърпеливо му извика той.

И колата полетя по улицата.

2

Навън се лееше пороен дъжд. По шосето за летището бе непрогледна тъмнина. Само проблясващите светкавици озаряваха от време на време пръснатите около шосето самотни къщи. Колата летеше. Шофьорът вземаше завоите с такава бързина, че Симански му извика:

— Добър си, дяволе, но гледай да не ни пребиеш!

Уморен от продължителното дежурство, Василев се беше изтегнал на задната седалка и лениво гледаше наоколо. Целия ден той беше прекарал в болницата. Главният хирург се старасше да го държи колкото се може повече около себе си. Василев се радваше на това внимание, защото много малко бяха лекарите, които се ползуваха с доверие на доктор Попов. Знаменитият хирург беше твърде критичен към хората, които го заобикаляха. И с всяка нова операция растеше възхищението на младия лекар към учителя, към изключителните му способности. Цялата атмосфера на болницата така допадна на

Василев, че той я считаше за свой истински дом, за неделима част от своя живот. Колко възмущения, колко тревожни часове и неспокойни нощи беше изживял той под този покрив, където животът водеше упорита борба със смъртта. . .

Но освен работата имаше и нещо друго, което привързваше младия лекар към болницата. Това беше сестра Антонова. И дори сега, когато отиваше към летището, Василев се ядоса на себе си, загдето не беше поканил Антонова да го придружи, а трябваше да търпи компанията на неприятния му Симански.

Колата спря пред някаква ниска, продълговата сграда. Към тях изтича човек с черна мушама:

— От болницата ли?

— Да.

— Документи!

Те подадоха книжката си.

— Самолетът пристигна, другари! Ей го там! Летецът е герой! — каза с възхищение човекът с мушамата. — В такова време малцина биха се решили да пътуват!

Василев и Симански тръгнаха към сградата.

В стаята, където влязоха, имаше само един човек. На бюрото пред него беше сложен пакет с големина на пощенска кутия, обвит в станиол.

Симански се опита да го вдигне.

— Страшно тежък! — възкликна той. — Навярно амбалажът е от олово!

— Ще трябва да почакате десетина минути, за да уредите формалностите — извини се чиновникът. — Колегата отиде да уреди получаването.

— Но ние нямаме време за губене — напомни Симански. — Касае се до човешки живот!

— Тогава нека единият от вас остане, а другият да замине, щом толкова бързате — рече примирително чиновникът.

— Аз ще взема пратката, а вие, Симански, уредете получаването! — каза Василев.

— Разбира се — веднага се съгласи Симански. — Заминавайте! Ще се видим в болницата. Казах ли ви, че придружителят не е излишен! . . .

След петнадесет минути колата бе отново в центъра на града. Улиците бяха съвсем безлюдни, макар дъждът да беше понамалял. С ловки маневри шофьорът стигна главната улица, която водеше за болницата. Колата летеше с намаляваща скорост и шеметната ѝ бързина извикваше възторг у единствения ѝ пътник.

Но изведнаж шофьорът удари спирачките. Силен тласък хвърли Василев напред. Върху болничната кола врѣхлетя камioni и само отличното състояние на спирачките предотврати катастрофата.

— Идиоти! — извика силно шофьорът, който се беше ударил по челото, и веднага се обърна назад: — Как сте, докторе?

— Нищо ми няма! — отвърна през зѣби Василев.

— Ще можем ли да продължим?

— Почакайте малко, аз . . . тези . . . — шофьорът изскочи навън. — Спрете, хей! Диваци! — извика той след товарната кола, ала тя изви, засили хода си и изчезна в тъмнината.

Шофьорът изруга няколко пъти подир тях и отчаян се върна.

— Поне номера им да бяхме видели!

— Аз успях да видя само последните две цифри — „32“ — каза Василев, който беше наблюдавал отдалечаващата се кола през прозорчето.

Потеглиха.

Едва сега лекарят усети, че нещо му припари в лявата ръка. На светлината на една улична лампа той видя, че по ръката му се стича кръв. Болеше го нетърпимо, но стиснал зъби, той мълчеше.

3

Ослепителната светлина на операционната действовавше несприятно на несвикналите очи. Старши хирургическата сестра Антонова бързо привършваше последните приготовления за операцията.

В същото време в манипулационната стая доктор Понов и доктор Василев разглеждаха получения цезий — четири тънки жички със синкав цвят, сложени в четири стъкленици и всичко затворено в тежката оловна кутия.

— Радиоактивен цезий! Сега той отделя електрони, алфа-частици и гама-лъчи. За нас най-важни са гама-лъчите. Тяхната концентрация тук е малка, иначе жичките биха се оказали смъртоносни за всяка тъкан и нито аз, нито вие щяхме да ги наблюдаваме с такова спокойствие! — обясняваше главният хирург.

Василев мълчаливо слушаше. Ръката силно го болеше, но защо трябваше да говори за това на доктор Понов тъкмо сега, когато им предстоеше тежка операция? Той категорично беше решил да мълчи. Но сега го занимаваше нещо друго. Когато отиваше към превързочната, оттатък в дъното, той чу гласа на Симански, който казваше на Антонова:

— Мария, всичко ще стане много лесно!

Тя отговори:

— Страх ме е!

Тогава той каза:

— Струва ми се, че е излишно да ти напомням. . . —

Какво беше това „напомням“, Василев не разбра. Навярно всичко това не би му направило такова впечатление, ако само преди час Симански не му беше казал съвсем ясно, че не познава Антонова. Излизахме, че те са отдавна и добре познати.

— Може би се обичат, а на нея ѝ е неудобно да ми признае това, за да не ме огорчи, защото все пак съм ѝ началник! Въпреки това тя трябваше да ми каже. . . — мислеше си той и веднага побърза да се отдалечи. Мразеше да подслушва.

Беше му тежко. Василев обичаше Антонова, неусетно се привърза към нея, обясниха се, той вярваше, че тя е искрена към него, но ето. . .

— Колко бързо се мени обстановката на нашата наука! — продължаваше Попов. — Преди десетина години не знаехме нищо особено за мозъчните процеси, у нас нямаше кой да направи една сериозна операция с отваряне на черепа, нашата техника беше съвсем примитивна, а сега имаме радиоактивни вещества, продължително лечение с кобалт, с плутоний или по-бързо с цезий и стронций! Днешната ни работа е сериозен научен проблем. Без да се самоизтъкваме, резултатът ще бъде принос към световната наука. . . Но без друго професорът трябва да бъде спасен! Трябва!

Той погледна изпитателно Василев и прибави:

— Родованов е голям учен. Доколкото знам, той работеше върху важни открития при стимулиране нарастването на раните. Това са открития от изключителен мащаб! Една рана да нараства неколкостранно по-бързо и свършено безопасно. . . Как мислите вие? Трябва да го спасим, а? — главният хирург искаше да се пошегува, но Василев разбра, че зад спокойния му глас, зад сигурното лице този път се спотайва напрежение.

— Да вървим!

Те завариха Симански надвесен над леглото на болния. По лицето му се четеше уплаха:

— Докторе, той умира, докторе! — безпомощно като жена разпери ръце биологът. Зелените му очи блестяха неспокойно зад очилата. — Знаете ли какво губим ние? Знаете ли какви велики тайни има в тази глава? — той посочи професора. — Ние бяхме пред прага на най-забележителни резултати...

— Аз уважавам таланта на професора и неговите заслуги към нашата наука, но считам, че това съвсем не е основание, за да се хленчи! — хладнокръвно каза Попов.

Раздразнен, Василев изгледа биолога и си помисли: „Как може Антонова да обича този човек! Мекотело!“

— Аз не хленча! — каза Симански с чувство на накаршено достойнство. — Но това е човекът, на когото дължа всичко, и аз не мога с хладнокръвие...

— Вземете малко вода! — прекъсна го Попов и му обърна гръб.

Влезе доктор Горанов. Стар, опитен хирург с вече половинвековна практика, когото доктор Попов нарочно повика от другата болница, за да асистира при операцията.

— Струва ми се, че трябва да започнем! — каза тихо той.

— Да, време е! — почтително отвърна Попов.

Симански отново се приближи към него:

— Моля ви да присъствувам на операцията! Вие вече ми обещахте!

— Може! — съгласи се Попов и тръгна навън, но на прага спря и предупреди: — Но без хленчи!

В операционната беше още по-светло. Чаршафите на масата блестяха с ослепителната си снежна белота. Всички бяха готови. Настъпи онази търже-

ствена тишина, която предшества големите операции, която е пълна с напрежение, дори тревога, сякаш тук човешкият живот за миг увисва на някакъв невидим, много тънък косъм и този миг понякога е по-дълъг от самия живот. . .

Попов стосше край прозореца потънал в някакво съзерцание, което никой не смееше да наруши. Доктор Горанов се беше облакътнал на един стол и леко триеше очилата си. Доктор Калчев четеше данните за болестта, а Василев и Антонова подреждаха инструментите.

Зад всички стосше с блеснали очила Симански.

На няколко пъти Василев погледна Антонова и много му се искаше да я запита за своята тревога, но не посмя да наруши тишината. Напротив, каза си: „Нима имат значение моите чувства пред това, което трябва да извършим!“

Внесоха болния. Попов се обърна.

— Започваме! — решително каза той и прибави: — Донесете цезия!

Сестрата излезе, но след малко се върна и малко учудена каза:

— Извинете, но вие сте го взели! Ампулите в кутията са празни!

Попов направи нервна гримаса.

— Какво разправяте!

Лекарите се спогледаха.

— Някой от вас, другари, да е взел цезия? — неспокойно, сякаш предчувствайки нещо лошо, запита сестрата.

— Навярно не сте видели добре — усмихна се Калчев и сам отиде в манипулационната.

Той се забави малко повече от сестрата. Когато се върна, лицето му беше побледняло.

— Цезият наистина го няма! — каза той уплашен. Настъпи объркване.

— Но как може! Преди малко беше там! Аз и Василев го разглеждахме! — гневно извика Попов и бързо тръгна към манипулационната с намерението да тикне под носа на всички цезия.

От любопитство и другите се отправиха след него. При болния остана само сестрата.

Наистина в манипулационната всичко беше така, както го беше оставил Попов. Стъклениите ампули бяха по местата си, но със счупени върхове и в тях нямаше никакви жички. Оловната кутия не беше помръдната.

— Да не би сами да са се разпаднали? — запита предпазливо Калчев.

— Как ще се разпаднат! Що за глупости! Някой ги е взел! — извика Попов и като изгледа всички, каза: — Кой ги е взел?

Настъпи мълчание.

— Докторе, а сега? — плахо запита Симански и погледна към Василев.

Младият лекар мълчеше, но лицето му беше странно променено. Той, като че се опитваше да съобрази нещо.

— Върнете болния! — нареди Попов.

После се изправи пред всички:

— Извинявайте, другари, но трябва да останете по местата си! Никой да не излиза оттук и да не прави опит да напусне болницата до второ нареждане! Да се заключат всички входни и изходни врати на отделението!

— Вие мислите, че кражбата е станала сега? — запита го доктор Горанов.

— Убеден съм, че преспаратът се намира още в болницата — извика Попов, като че искаше да сплаши неизвестния му крадец.

— Загадка! — измърмори старият лекар. — Толкова години работя, а за първи път ми се случва подобна история!

Попов изтича към кабинета си и след малко се чу гласът му:

— Ало! Ало! Министерство на вътрешните работи! . . .

В манипулационната Симански отчаяно чупеше ръце и повтаряше:

— Всичко ще свърши! Всичко ще свърши! Така се надявахме на цезия! Отиде си професорът! . . .

— Вие сте същинска жена! — забеляза му доктор Горанов, на когото вайканията на биолога бяха дотегнали.

— Но какво да правя, докторе! — вдигна ръце Симански.

— Преструвайте се! — отговори му многосмислено Василев, без да го погледне.

4

В болницата пристигна среден на ръст, пълен, с набито телосложение мъж. Веднага се хвърляше в очи неговата глава. Обла, бръсната, като у казачите, с изскочили ябълки на бузите и трапчинки под тях. Даже когато не се усмихваше, лицето му изглеждаше засмяно, приветливо. Беше облечен в светъл шлифер и на вид можеше да мине за някой пийнал веселяк, току-що станал от приятелска почерпка.

Придружаваше го слаб, мургав младеж, облечен по летному — по риза и панталони от кафяв док.

— Ще ме пуснеш ли, дядка? — спря се пълният пред пропуска.

— Не може! Ще дойдете в приемния ден! Четвъртък от два до четири! — без да се колебае, му отказа бай Кочо от пропуска, висок старик с много дълги мустаци — същински скакалец.

— Но моля, доктор Попов ни покани на гости! — започна да го убеждава пълният.

— Докторът никога не кани гости тук!

— Ами ако имате някои гости?

— Няма! За никого не сме правили изключение — категорично каза бай Кочо.

— Все пак днес сте направили някакво изключение за външен човек — усмихна се непознатият.

— Е, вярно, де, но това беше един очилат. . . там... асистент на професора, който лекуваме! — сети се бай Кочо.

— И друг сте пуснали.

— Друг не сме!

В този момент на стълбите се показва доктор Попов.

— Подполковник Аврониев! — подаде ръка непознатият и се легитимира.

Придружаващият го остана зад него.

Главният хирург отведе Аврониев в своя кабинет. Другият неусетно обиколи коридора и предпазливо се запозна с устройството на сградата.

— До колко часа най-късно ви трябва цезият? — запита Аврониев, след като изслуша най-внимателно обясненията на хирурга.

— До три часа сутринта. След това резултатът от операцията става проблематичен.

— До три! — повтори на себе си Аврониев, запали цигара и се облегна на креслото.

Той изглеждаше малко съсредоточен. Повече оглеждаше доктора, стоята му, обстановката.

— Значи никой не е идвал и никой не е излизал оттук от внасянето на цезия досега? — изведнаж запита Аврониев.

— Да! — Попов продължаваше да го гледа любопитно и малко пренебрежително, защото този човек някак си не му вдъхна доверие. Той си представяше, че ще дойде някаква енергична личност, която ще нареди всичко да бъде блокирано, ще започне енергични претърсвания, ще вдигне голям шум, ще прояви амбиции. А пред него стоеше човек, когото изглежда всичко това не вълнуваше особено, който може би съвсем формално изпълняваше дълга си.

— Няма ли възможност да се излезе, без да забележи портнерът? — все така бавно и нехайно запита Аврониев.

— Не!

— А някой да влезе отвън и да чака в двора?

— Изключено! Пазачите ще го видят!

Подполковник Аврониев угаси цигарата си и докато machкаше големия фас, пак запита:

— Не съществува ли някакъв апарат, чрез който да се улови радиоактивността на цезия? Аз съм слушал за подобен апарат.

— Разбира се, има. Това е гайгеровият брояч, но подробности могат да ви кажат физиците! Ние нямаме такъв апарат, защото едва сега започваме да си служим с радиоактивни материали — отговори Попов.

— Физиците, казахте? — Аврониев посегна към телефона, но внезапно стана и излезе в коридора.

— Йозов — повика той придружаващия го, — вземете веднага физика Балтов! Идете у тях, ето ви адреса! Ако го няма, намерете го под дърво и камък и колкото се може по-бързо! Преди да тръгне, нека се обади по телефона в болницата! Да търси доктор Попов!

Йозов полетя по стълбите.

— Какво мислите да правите? — запита го Попов, който неусетно приближи.

— Без науката никъде няма да стигнем, докторе! Но съвсем рано е да мислим как е изчезнал цезият! По-добре потърсете да не са го оставили някъде! Да не би случайно да е забравен? — Аврониев го погледна иронично. — Случват се и тия работи!

— Всяко кътче е претърсено! Освен да се обискират хората! — отговори Попов и сви неприятно устни, защото думата „обиск“ му направи тягостно впечатление.

— Това няма да направим! — каза му Аврониев, като го гледаше усмихнат. — Онзи, който го е взел, ако въобще съществува такъв човек, няма да се остави да го намерим в джоба му. Лошото е, че ще трябва да се действа незабавно и открито, за да може цезият да бъде намерен до три часа, иначе ние лесно бихме разкрили всичко. Сега нямаме време и трябва да внимаваме да не изтървем цезия. Кажете ми имената на хората, които са били тази вечер тук!

Попов започна да изброява хората, като за всекиго казваше кога е дошел, какво е вършил, какво е собственото му мнение за него и какво е чул да казват другите. Той говореше това със статистическа добросъвестност и съзнание, че допринася полза на следствието.

Когато заговори за Симански, Аврониев го прекъсна:

— По каква причина той е тук тази вечер?

— Изпрати го съпругата на професора. Искаше да присъства на операцията! Против нашата практика е да оставяме външни лица на операция, но той много настояваше и след като Родованова ни увери, че е техен много близък и професорът държи на него, ние го оставихме — отговори Попов, като се мъчеше да бъде по-обоснован, но в същото време си казваше: „За какъв дявол го пуснах! Може нищо

да не е направил и все пак не трябваше да го пускам!“

— Интересно! Интересно! — каза на себе си Аврониев.

Попов, стреснат от своя страна, се опита да му поясни:

— Но той не е имал никаква възможност да се приближи до цезия. Симански беше при професора и в операционната, но никога не е влизал в манипулационната, където бяхме оставили цезия. Освен това всички знаем, че той е бил най-близкият сътрудник на професора и самият Родованов, когато беше в съзнание, питаше за него.

— Знаете ли нещо за последната научна дейност на професора? — внезапно запита Аврониев.

— Слушах, че той работил върху много важна проблема — стимулиране зарастването на раните.

— И докъде е стигнал?

— Не зная.

— Къде е работил професорът?

— В института, в своя кабинет.

Аврониев вдигна слушалката. Той нареди да се претърси кабинетът на професора, а околността да се постави под наблюдение.

— Вие, струва ми се, отивате твърде далеч — забеляза му Попов.

— Такава ми е работата, докторе — отговори подполковникът. — Винаги трябва да се предполага най-лошото. Тук са били всичко седем души, включително и портнерът. Някой от тях е извършил кражбата! Кой?

Аврониев се облегна назад и запали нова цигара.

— Престъплението е извършено с явна цел да се ликвидира професорът по най-лесния начин. А защо им е потрябвала смъртта на професора, и то точно сега? Лични отмъщения при неговата възраст са изключени. Значи имали са предвид неговата по-

следна научна дейност, последните му резултати. . . тук вече има ръка чуждото разузнаване. . .

— Вие сте твърде логичен — забеляза Попов. — Аз бях склонен да гледам на работата по-иначе — кражба с цел да бъдат продадени жичките, които са много скъпи.

— Това е напълно изключено — възрази следователят. — Освен вас никой тук не знае цената на жичките и начина, по който те се употребяват. Независимо от това тези жички могат да се използват много пъти, което не задължава крадецът да ги вземе непременно преди операцията на Родованов и с това да се изложи на явна опасност. Той спокойно би могъл да ги прибере по-късно, когато те не ще бъдат така необходими и вие бихте преценили отсъствието им като не толкова фатално събитие, нали?

Доктор Попов се усмихна:

— Желязна логика! Като че и вие си имате ваша наука!

— Почти наука, докторе, дори някои я смятат за изкуство.

— Изкуството да разгадаваш тайни!

Телефонът иззвъня.

— На телефона Балтов. За какво съм ти дотрябвал толкова късно? — престорено сърдито говореше физикът. — Идват, събуждат ме, изправят ме на крака и дори ми помагат да се облека. Що за пощенска любезност? — гърмеше в слушалката неговият глас.

Аврониев почака, докато физикът изговори всичко това, и накрая му каза кратко и ясно:

— Слушай, Балтов! Трябва ми апарат за откриване на радиоактивен цезий! Чуваш ли?

Отвърна му изсвирване с уста:

— Вие да не сте започнали производство на атомни бомби! Хей, другарю подполковник, внимавайте!

Аз съм решително за мира! Поне във физиката учим, че всички тела се стремят към покой!

— Шегата настрана, Балтов! Работата е много сериозна! Касае се за човешки живот. Имате ли такъв апарат? — Аврониев говореше любезно, но доктор Попов почувствува зад спокойствието на гласа му голямата загриженост, с която той гледаше на положението.

— В науката има всичко, Аврониев! Само апарат за измерване мозъците на глупците няма! Ще ти донеса гайгеровия брояч!

— Ще свърши ли работа?

— Свръхчувствителен, последен модел!

— Тръгвай веднага!

— Слушам, началство!

Аврониев затвори телефона и се обърна към доктора:

— А вие, като че забравихте за пациента си?

Попов стана и излезе.

Следователят се разположи на бюрото му, извади листче и молив и като си написа наново, по памет имената на присъстващите, се умисли. После каза на себе си:

— Кой е крадецът? Седем души. Математиците ще кажат уравнение със седем неизвестни! И за да може да се реши, трябва да го доведем до едно неизвестно. . . да. . . и ако имаше време, а то като в шахмата цайтнотът виси над главите ни. Но ще видим. . .

Доктор Попов се върна след малко.

— Професорът е много зле и трябва да побързаме!

— каза той, като с това искаше да изрази недоволството си от бавността на Аврониев.

— Кого сте оставили при него?

— Никого. Аз лично ще го наблюдавам.

— Правилно сте постъпили!

На Попов му стана неприятно, че този човек оценява дейността му. Той беше свикнал на почит, уважение и послушание и затова мнението на Аврониев го раздразни.

— Но и вие трябва да побързате — пак припомни той.

— Да не изпадна в цайтнот ли? — усмихна се Аврониев.

— Не ви разбирам.

— Шахматен термин, който означава загуба на време!

— Ние наистина не трябва да губим време.

— Какво да се прави, когато времето ни е в повече! — иронично каза Аврониев, разбрал намека на доктора.

— Вие сте така спокоен, като че всичко с напълно сигурно! — забеляза Попов.

— Струва ми се, че и вие, когато правите операции, сте не по-малко спокоен от мен?

Аврониев стана и излезе в коридора. Погледът му се плъзна по стените и той полека и съвсем безшумно тръгна напред.

Подполковникът влезе неочаквано в стаята на сестрите. Антонова стоеше до прозореца, гърбом към вратата. Тя се обърна и като видя влезлия, кимна за поздрав. Аврониев се направи, че не я вижда, но бързо скрито я огледа. Тя беше млада, не повече от двадесет и четири годишна, с красива, даже пленяваща външност. После той видя, че тя го разглежда с необикновено внимание и като че търси да отгатне мислите му. Той усети пъргавия ѝ ум и му се стори, че тя някак си бди.

Погледът му се спря на едно джобно фенерче, което стоеше на малката бяла маса в средата на стаята. Аврониев посегна към него, взе го и небрежно го запряма в ръцете си.

В същото време доктор Попов заговори със сестрата. Тя му отговаряше бързо, любезно, но вниманието ѝ очевидно бе насочено към ръцете на Аврониев.

Фенерчето имаше зелена, червена и бяла светлина. В момента беше спусната червената рамка.

„Защо ли им е дотрябвала червена светлина?“ — помисли си подполковникът.

— Тук снимки ли проминате? — шеговито запита той сестрата.

— Не! Това става долу, в лабораторията! — отговори вместо нея доктор Попов.

— А за някои други цели червена светлина не употребявате ли? — Аврониев гледаше право в хубавото лице на Антонова.

Но тя не трепна, издържа погледа му и отговори:

— За нищо не я употребяваме.

— Тогава много интересно защо на фенерчето е поставена червената светлина? — наивно се усмихна той. — Ако бяхме на някоя гара, щях да си помисля, че така дават път на влаковете, щом с повреден семафорът, нали!

— Аз си играх с него преди малко — отвърна Антонова спокойно и го погледна с хубавите си сини очи.

— Случва се — каза Аврониев и се засмя така, сякаш беше извънредно доволен от отговора. — Аз като дете много обичах да си играя с кибрит, но веднаж запалих една куна слама и след като ме напердашиха у дома, и досега изпитвам ненавист към кибрита.

Той сложи фенерчето в джоба си и излезе навън.

Попов го настигна в коридора.

— Да освободя ли колегите?

— Не!

— А сега какво ще правим? — запита той, като видя, че Аврониев се опитва да запали нова цигара.

— Ще чакаме — Аврониев лежливо се прозя и драсна кибрита.

5

Антон Балтов, специалист по атомна физика, беше доста известен в научния свят. Неговата особена фигура правеше впечатление от пръв поглед. Косите му бяха посивели, главата — хлътнала между раменете, ходеше прегърбен като истински старик, но с подчертано пъргава походка. А върху лицето му винаги лежеше някакъв присмехулен израз, сякаш ей сега беше готов да се подиграе.

С Аврониев те се познаваха още от затвора, когато студентът по физика Антон Балтов, осъден за комунистическа дейност, гледаше през прозорчето на влажната килия и на ум изчисляваше механичната якост на фашистката държава. И когато точно според неговите модули тя се събори, Балтов отиде да завърши висшето си образование и да се занимава с много по-сложни и не така ясни неща. Независимо от различието на техните професии двамата с Аврониев бяха работили на няколко пъти заедно в различни комитети и подполковникът дълбоко уважаваше честната и пламенна натура на Балтов.

Аврониев го срещна при портиерната.

— Аз винаги съм твърдял, че светът без физика не може! — весело се провикна Балтов.

Аврониев се здрависа с него, даде заповеди на дошлите нови сътрудници и отведе Йозов и Балтов в кабинета на Попов. Някак си равнодушно, но много ясно и отчетливо той им разказа всичко

известни обстоятелства по открадването на цезия, без да изкаже каквото и да е свое предположение.

Лицето на физика потъмня, изведнаж стана сериозно, напрегнато, той прехапа устни и каза:

— Ако цезият е тук, в сградата, можеш да си сигурен, че ще го открием! В това съм категоричен!

— Според досегашните сведения цезият е тук, но аз съм убеден, че се прави или ще се направи всичко възможно той да бъде изнесен. . . — Аврониев замълча за миг и после прибави: — Това ще бъде ключът.

— Тогава да избързаме. Много по-лесно е да се намери, тук, в болницата, отколкото навън — предложи Йозов.

— Ти си съвършено прав, но видиш ли, на нас ни е необходимо поне едно известно, за да решим задачата, иначе нищо няма да излезе. И мен ми се струва, че врагът скоро ще ни поднесе това „известно“ . . . — размишлявайки, каза Аврониев. — Дошла е милиция, цезият се търси, те непременно ще реагират на това обстоятелство. Как? Това ще видим — завърши той.

— В края на краищата какви са нашите задачи? — запита Балтов.

— Задачите са две. Първо, трябва срочно да намерим къде е цезият и да спасим професора. Второ, трябва да намерим крадеца, защото зад този крадец твърде вероятно е да има нещо по-голямо.

— Струва ми се, че ще ти бъде полезен само по първата задача! — каза физикът.

— Как е апаратът ти? Добър ли е? Ще бъде ли уловено и най-малкото радиоактивно излъчване?

— За това гарантирам. Дори нещо повече. Ако крадецът не е имал предвид способността на металните предмети, намиращи се в близост с цезия,

да приемат частична радиоактивност, той е загубен!

— Прекрасно! Дай да го видим.

Балтов донесе една кутия, подобна на кутините, в които се съхрияват микроскопите, и от нея извади един апарат, на предната страна на който имаше скала със стрелка, подобна на скалата на обикновен барометър. Стрелката почиваше в нулево положение. Десетина копчета и ключове осигуряваха манипулацията с апарата при дадени условия.

— Мисля, че най-добре ще бъде никой освен Попов да не знае за брояча — посъветва Балтов.

— Това е задължително. Ние трябва да действаме изненадващо! Какво би предложил ти? — запита Аврониев, като видя, че физикът вече е взел някакво решение.

— Ще обиколя тайно всичко наоколо — стаи, кабинети, двора — все някъде може да се срещна с жичките. В манипулационната и при сестрата няма да влизам. Ако не намеря нищо, ще извикваме после тук всички. Апаратът ще бъде скрит. А след това ще ги преместим и ще проверим отново помещенията. Разбираш ли?

— Съгласен съм. Никой не трябва да вижда апарата. И все пак на мен ми се струва, че ще се направи на всяка цена опит за изнасяне на цезия навън, ако това вече не е направено. Дано само не сме закъснели — Аврониев въздъхна, седна на докторовото бюро и се замисли.

Балтов тръгна. Към него се присъедини високия лейтенант Чубров, пристигнал по нареждане на Аврониев.

Като стъпваха внимателно по циментовия коридор те се придвижиха безшумно.

Останах сам с Йозов, Аврониев говори на няколко пъти по телефона, излиза навън и даде нови наре-

ждания на разузнавачите. Присъствието на гайгеровия брояч го ободри и му вдъхна сигурност в работата.

„Инак дявол знае как бихме открили тия четири косъма!“ — мислеше си той. Но беше убеден, че крадецът съвсем не е лошо подготвен и те не биха могли така лесно и евтино да го изненадат.

„Не вярвам да са повсрили тази работа на глухак, пък и да е такъв, ние трябва да го считаме за най-умен и най-хитър. . . “ — сега той се опита да си представи, че кражбата е извършена не от крадсца, а от него, от самия Аврониев.

„Как бих действувал аз?“ — запита се той.

И си отговори:

„Първо, бих се промъкнал по някакъв най-законен, най-невинен и убедителен предлог тук, второ, кражбата бих извършил така, че съмнението да падне върху другиго, трето, час по-скоро бих се отървал от жичките, например ако горят, бих ги изгорил или просто бих ги препратил по някакъв начин навън, или пък бих ги пхнал в джобовете на другите в случай на крайна опасност, когато ще трябва без друго да спасявам кожата си. Четвърто, за всичките се действия бих разполагал с най-прекрасното алиби. Пето, бих изиграл една трагедия, която да покаже, че аз съм такъв човек, върху чиито нравствени качества не може да падне никакво съмнение!“

Аврониев се усмихна.

„Това е обикновеният начин на действие на средно добър престъпник. Но има и други, по-интересни варианти. Например дръзко престъпление, съвсем очевидно насочване на следствието към себе си и впоследствие ловко прехвърляне вината върху другиго. . . Да, но това не го вярвам, по-вероятно е първото. . . а защо не и работа с помощник, защо

не и наличност на продажник, който срещу някаква цена може да направи тази услуга — това е съвсем вероятно.“

Подполковникът чакаше с нетърпение резултатите от проверката с брояча. Но когато физикът и Чубров се завърнаха, той дори не попита за резултата. По лицата им се виждаше, че нищо не са открили.

Мълчаха продължително, всеки зает със собствените си мисли.

Пръв наруши тишината Аврониев.

— Ясно е едно. Целта на тази кражба е смъртта на професора и обесбването на неговите последни научни резултати от чуждото разузнаване. Аз току-що научих, че няколко дни преди да заболее, той е постигнал откритие с огромна практическа стойност. Ние трябва да го спасим! Това трябва да направим с цената на всичко! — Аврониев изговори последните думи с онази непоколебима решителност, която Балтов добре помнеше у него от някогашните полицейски следствия.

— Почваме разпитите! Чубров, викни Попов, за да го уведоим! — заповяда той.

— Разпит за пробване на брояча! — каза Балтов. Когато главният хирург влезе, подполковникът запита:

— Как е болният?

— Все така зле, налага се да се бърза!

— Има ли влошаване на състоянието му от деня, в който той пристигна тук?

— Да.

— Кой се грижеше за него?

— Доктор Василев.

— Василев? — повтори Аврониев и заповяда на Чубров да доведе доктор Горанов.

В манипулационната, където бяха задържани всички лица, заварени в болницата, без сестрата и болногледачката, която спеше долу, владееше тягостна тишина. Лекарите се поглеждаха един друг с нескрито съмнение и безпокойство. Мисълта, че между тях се намира крадецът на цезия, онзи, който фактически убиваше професора, ги караше да тръпнат от недоверие и отвращение. Изведнаж се беше загубило онова хубаво, дружеско настроение, което имаха преди кражбата.

— Неприятна работа! Просто човек сам да потъне от срам! — говореше доктор Горанов, като гледаше гневно и съвсем подозрително останалите. — Тук ние всички сме лекари, хора интелигентни, а между нас да се случи такова нещо, което е несъвместимо с лекарската съвест, с гражданския дълг. . . това е позор! — вълнуваше се той и свиваше юмруци, като че се канеше да набие някого.

— Дано пък да е някаква грешка — опитваше се да успокои себе си доктор Калчев, сериозно уплашен.

— Как ще е грешка! Това е сериозна работа! Ще видите! — намеси се в разговора Симански, като бършеше изпотените си очила. Някак си изведнаж той беше престанал да се тревожи за съдбата на професора и сега приказваше съвсем спокойно.

— Позор! — повтаряше Горанов. — Ами я си представете, че намерят цезия у някого от нас? Тогава! Как мислите? Това е толкова страшно, чудовищно, позор. . .

— А бе то, ако му остане с позора и срама, трябва да благодари, но на мене ми се струва, че ще замине за оня свят преди професора! — със злъчна ирония прибави Симански.

— Аз все пак не вярвам, че между нас може да се случи такова отвратително нещо. . . — настоя плахо доктор Калчев.

Единствен Василев продължаваше да мълчи. Той изглеждаше ядосан, бинтованата ръка го болеше а и странни мисли го безпокояха.

„Значи — казваше си той — Антонова с тази мазна физиономия, с този истеричен тип в тайни отношения. . . Защо крият, защо той ме излъга? Защо тя никога не ми е казала нищо за него? В края на краищата защо тя държи на мен, когато има този тип. . . или пък тук има нещо по-друго, което аз не мога да разбера.

Влезе доктор Попов.

— Колеги — каза той, — моля ви в предстоящия разпит да дадете съдействие, за да открием крадеца!

— Разпит ли ще има? — запита Калчев.

— А вие какво си мислехте? — погледна го Симански. — На прием няма да ви поканят.

— Все пак. . . не биха могли да ни подозират. . . — вдигна рамене Калчев, който се чувствуваше засегнат от това, че и върху него заедно с другите падаше подозрение.

Симански се изсмя.

Василев изобщо не реагира на това съобщение. Той продължаваше да размишлява, припомняше си всички последни срещи с хубавата сестра, всички разговори, разглеждаше думите и смисъла им и не намираше никакъв повод, за да я обвини в неискреност.

На разпит отиде доктор Горанов.

Симански се приближи към Василев:

— Ако си спомняте, приятелю, аз ви казах, че врагът дебне за живота на професора! Излиза, че

мосто въображение не е излишно и в тази глава все има някакъв ум. . .

Василев го погледна остро и отговори:

— Да, вие сте много умен!

— Не виждам защо трябва да пронизирате — засегна се Симански.

— Аз пък не виждам защо изобщо трябва да ми напомняте, че сте умен и имате въображение. За всеки случай страхувам се, че ви липсва памет — каза той, намеквайки за лъжата им с Антонова.

— Артериосклерозата на вашата възраст е рядко явление! — компетентно прибави доктор Калчев, който неволно слушаше разговора.

Василев се усмихна презрително и замълча.

След три-четири минути Горанов неочаквано се върна. Отиде Калчев, който се разтрепера от възне-ние и страх.

Горанов сумтеше ядосан и не можа да си намери място да седне.

— Какво ви питаха? — небрежно се заинтересува Симански, който беше извадил джобното си ножче и чистеше ноктите си с него.

— Нищо особено! — отговори старият лекар и показва, че няма намерение да разказва каквото и да е.

— Разбирам ви! — усмихна се многозначително Симански. — Но не разбирам защо не ви отведоха другаде и изобщо защо ни държат заедно. Това не е в практиката на нашите следствия!

— Изглежда, че вие сте добре запознат с тази практика на следствията — сухо му подхвърли Горанов.

— Ах, да, слушал съм! В края на краищата това не е никаква тайна. . . — каза Симански.

Зачакаха.

Калчев се позабави.

— Много е задушно! — каза по едно време Симански и отвори прозорца. Опря се на него и гледайки навън, продължи да си играе с ножчето.

Две минути по-късно се върна Калчев и с Чубров отиде Симански.

— Неприятна история, сам се чувствуваш престъпник! — пошушна ниско пребледяният Калчев. — Да ти изчезне най-необходимото, и то по време на операция! Ами ако бяхме отворили черепа?

— Ще го затворим и ще чакаме — каза Горанов.

— Остави тази работа! Честна дума, нищо особено не ми казаха и малко ме питаха, но се чувствувам съучастник в кражбата.

Василев продължаваше да мълчи и Калчев въпросително го погледна.

— Не се безспокой, колега! Приятни хора са.

— Кои са приятни? — като сепнат запита Василев.

— Следователите.

— А-ха!

Калчев тръгна да затвори прозорца, понеже стана студено, и като го притваряше, извика:

— Я вижте! Нашето асистентче се прави на спокоен, а от страх си е забравил ножчето!

Той вдигна ножчето и го разгледа.

— Чудесно ножче. Посребрено. Аз винаги съм имал слабост към хубавите ножчета, дори колекция бях започнал да си правя!

Симански бързо се завърна и още от вратата се засмя:

— Здраво питат нашите хора! Сигурно ще намерят цезия! Тоя, пълният с голата глава, е много интересен! Личи си, че е от стара коза яре! Разпитва ме за разни дреболни, но си личи, че ги разбира... Интелигентен човек!

— И все пак интересно е къде е отишъл този дяволски цезий? — запита Горанов, докато излизаше Василев.

— Едно е безспорно — отговори му Симански, — човекът, който го е взел, не е направил това от доброжелателски намерения. Тук има пръст някой, който е заинтересован от живота на професора. Само така може да се обясни кражбата!

— Вие си забравихте ножчето — каза Калчев и му го поднесе.

— Благодаря, човек се уличва и всичко може да забрави! Това ножче ми е скъп подарък от професора и щях да съжалявам за него! — Симански го отвори, показва различните му части на двамата си събеседници и отново го прибра в джоба си.

— Всичко би изглеждало много интересно и дори забавно, ако положението на професора не беше толкова критично — изрази своите мисли Калчев.

— Каква ти забава, докторе! Та това е същински ужас! — рязко извика Симански. — Този иднот, който е взел цезия, заслужава да бъде обесен!

— А какво би било, ако цезият се разложеше така, от само себе си! Например ускорява се радиоактивното разпадане и той изчезва, преди още да сме го взели! — отново запита Калчев, който винаги беше проявявал недоверие към физиоко-химичните закони.

— Такива фокуси в атомната физика не стават. — изсмя се Симански и веднага запита: — А защо не виждам никъде сестрата? Къде ли е?

— Оттатък, в дежурната. Без съмнение и нея са я разпитвали — отговори Калчев.

— Много набързо питаха — каза Симански и се изправи пред отворения прозорец, гърбом към другите. Извади запалката си, постави цигара в

устата си и щракна. — Дано по-скоро намерят цезия! — каза той, като се обърна към доктор Калчев.

7

Когато Василев излезе от следователя, Аврониев се обърна към Балтов:

— Е, драги, както виждаш, крадецът не излезе толкова глупав, че да влезе тук с цезия в джоба си. Той е предугадил нашите намерения и благополучно се е отървал от цезия.

— Но аз търсих навсякъде — възрази Балтов.

— А в манипулационната, където са задържани?

— Приближих вратата. Ако цезият беше вътре, апаратът щеше да го улови. Този цезий е особено силен. Освен... ако крадецът го е съхранявал в плътна металическа или дебела оловна обвивка или пък ако го е поставил някъде навън. Но това само временно ще го спаси, защото и металическата обвивка ще започне да се радиоактивизира...

— Хм! Обискът е най-лесното нещо! — рече Аврониев. — Но ти търси ли под прозорците, из двора?

— Разбира се.

— Тогава? — Аврониев стана от мястото си, угаси димящата цигара в пепелника на доктора и ниско, сякаш на себе си, каза:

— Ще го хванем този приятел, та ако ще и „светият дух“ да е той. Невероятни неща в нашата практика няма!

В този момент някъде недалеч, отвън отекна рев на мотор, запърiori и постепенно заглъхна, отдалявайки се.

Аврониев изхвъркна от стаята, оставяйки в недоумение помощниците си.

— Чубров! — викна той. — Веднага провери каква беше тази кола! Да дойде и доктор Попов!

Той се върна в стаята и неочаквано зашита:

— Значи, ако крадецът е скрил жичките в металически предмет, те по-трудно ще бъдат уловени от вашия апарат? Така ли е?

— Така е, макар че след време металическият предмет ще придобие известна радиоактивност, която също ще се улови от апарата — отвърна Балтов.

— Значи, ако аз съм скрил такава жичка в часовника си, след време самият часовник ще се радиоактивизира?

— Така е. Вторичното активизиране е много по-слабо, но броячът без съмнение ще го улови от разстояние няколко метра.

— Виж, това е много интересно!

Влязоха Чубров и Попов.

Докторът след краткото смущение около изчезването на цезия и началото на следствието сега отново беше възвърнал спокойствието и самоувереността си. Изправил се пред Аврониев, той изглеждаше твърде внушителен с бялата си лекарска престилка.

— Каква беше тази кола? — веднага зашита Аврониев.

— Кола от „Почистване“, която е вдигнала нашия боклук! — съобщи Попов. — Дойдоха одеве заедно с една от вашите коли и затова не сте забелязали пристигането ѝ.

— Но защо толкова късно ще вдигат боклука? Аз не съм чул боклук да се вдига нощем.

— Това не зная.

— А при вас друг път случвало ли се е да вдигат боклук толкова късно?

— През времето, когато аз съм бил тук, не се е случвало! — със сигурност отговори главният хирург.

Аврониев присви очи и неочаквано се засми.

— Издадоха се! — извика той. — Най-послед се издадоха! Аз ги чаках, знаех, че те ще се издадат! Другояче не са могли да проникнат и са използвали колите с боклука!

Всички го погледнаха учудено.

— Ние търсим цезия тук, а те, приятелите, вече са го изнесли навън. Бързо колата, Чубров! — Аврониев започна да закопчава шлифера си.

— Къде изнасяте боклука? — запитва той Попов, който го гледаше с недоверие.

— Не зная, но сега ще ви кажа! — каза докторът и излезе. Личеше, че е убеден в неспособността на следователя.

— Боклукът се намира в шахтата, точно под източния прозорец на манипулационната. Нали там го събират? — запитва Аврониев помощника си.

— Тъй вярно, там! — потвърди Чубров, сам учуден от наблюдателността на своя шеф.

— Ей, богу, — обади се Балтов, — съвсем не мога да те разбера, като че ми приказваш на афганистански! Караш ме да търся с брояча, разпитваме хората, без да ги обискираме, и накрая изведнаж хукваме подир някаква случайна кола!

— Случайна! — повтори иронично Аврониев. — Аз пък мисля, че не е случайна! И изобщо в нашата работа такива „случайности“ често пъти вършат повече работа от всичко друго!

Попов се завърна и със студена вежливост съобщи:

— Боклукът се изхвърля навън, в полето, на няколко места! Имало специални бунници!

Аврониев се разпореди на хората, които се движеха в хола и по коридорите.

След това той изтича навън. Намери мястото, където се хвърлят отпадъците, и погледна нагоре. Точно над него светеше прозорецът на манипулационната. Мярна му се силует на човек, както му се стори Симански.

— Случайност! — повтори той иронично и поклати отрицателно глава.

Минута по-късно Аврониев, Балтов, Чубров и двама разузнавачи заминаха с кола за мястото, където се стоварваха отпадъците. Балтов държеше върху коленете си апарата.

8

Силен дъжд продължаваше да се излива по шосето извън града. От продължителния валеж локви изпълваха вдлъбинките по паважа, а на по-ниските места истински реки пресичаха шосето.

Колата летеше с бясна скорост, защото такава беше нареждането на Аврониев. И шестимата мъже мълчаха вдълбочени в разгадаването на тази смъртоносна кражба. На нито един от тях досега не беше се случвало толкова необикновено приключение — да дири четири радиоактивни жички, не по дебели от косъм, в територията на огромния град. Това беше много по-трудно дори и от „иглата в купа сено“, както казва народът.

При барьерата до контролния пост ги чакаше колата от служба „Почистване“, която на връщане от бунището бяха задържали пак по нареждане на Аврониев.

Подполковникът скочи в движение от своята кола и намери в будката двамата работници и шофьора — всички служители от „Почистване“.

— Кой ви накара толкова късно да извозвате боклука? — запита ги той.

— Иванов, нашият началник, се обади по телефона и каза на всяка цена да извозим боклука от болницата, защото утре щели да имат преглед, та да не ги мъмрят! Обеща да ни плати двойно за извънредния труд и понесе с за пари, ние отидохме — отговори единият от работниците.

— А по график кога трябваше да извозите боклука?

— Утре заран.

— И не са могли да почакаят до утре заранта, а?

— Нали ви казахме, щели да имат преглед! — поясни другият.

— А къде хвърлихте боклука?

— В полето си има място за това! Там се изхвърля половината от софийския боклук. Насипваме една широка падина край реката.

— Можете ли да познаете на кое място сте го изхвърлили?

— Е, това не е лесна работа в тъмницата! Толкова много боклук се изхвърля и всичкият си прилича! Все си е боклук! Де ще го познаеме, па и в тоя дъжд той се е слегнал! — обясняваше първият работник, който явно искаше час по-скоро да се отърве от следователите.

Но другият каза:

— Па да опитаме! Белким намерим мястото!

Аврониев го погледна и запита:

— Как ти е името?

— Юсуф!

— Юсуф, качвайте се на вашата кола и ни водете право на боклука! — заповяда подполковникът.

Преди да се върне в колата, където другите го очакваха, той влезе при постовия и говори по телефона.

— Иванов! — чу го Балтов.

Потеглиха.

Движеха се сред поле, осеяно с редки къщи. Столицата с нейните светлини беше потънала в непрогледната дъждовна нощ. Пътят ставаше все по-кален и неравен.

На едно място колите се отклониха и навлязоха в осеяно с отпадъци и сгурния поле. Вляво и вдясно от колата като къртични ровилки се виждаха малки хълмчета от боклук, някои изровени, други току-що насипани.

Слязоха. Дъждът продължаваше да вали досаден и студен.

— Търсете следите! — нареди Аврониев.

— Нищо не се вижда, дъждът ги е измил! — отвърна Чубров.

Запалиха няколко джобни фенерчета. Навсякъде около тях, докъдето можеше да се вижда, се простираше еднообразна гледка — купчини боклук, белееха се хартии, лъщяха още неръждясали тенекни, тъмнееха отпадъци, мирисеше на разложено, на развален зарзават.

Балтов илю с отвращение и си помисли:

— Търсим цезия в това блато! Биха ни помислили за луди!

На светлината на запалените фарове се виждаха само силуетите на хората.

— Дайте апарата и тръгнете напред! — заповяда някъде наблизо Аврониев.

Единият от разузнавачите взе гайгеровия брояч от кутията и Балтов тръгна след него, като осветяваше с фенерчесто си циферблата му.

Аврониев вървеше зад всички.

В светлите ленти на фенерчетата се виждаше колко силен е дъждът. Но никой не потърси подслон. Бавно цялата група се придвижваше все по-навътре из бунището.

— Спомнихте ли си коя купчина сте стоварили?
— запита Аврониев товарачите от „Почистване“.

— Май че натам някъде беше! Тъмно бе, другарю, де ще видим къде точно сме я стоварили! По-хубаво да не я бяхме взимали пуцината, сега да сме си на сушина! — каза първият, за когото цялата тая операция продължаваше да бъде неприятна.

— Опитайте се да си спомните! — каза Аврониев и изведнаж се спря и освети лицата им.

— Слушайте, другари — рече той по-меко, — от това зависи животът на един човск, на един наш добър гражданин. Вие трябва да му помогнете!

— Е, па, ще потърсим, бе другарю — каза Юсуф. — Като че в ниското го смъкнахме!

И той се отдалечи в тъмнината.

Търсиха повече от петнадесет минути. Ръката на Балтов изтръпна, фенерчето се люлееше в ръцете му, циферблатът като закован не даваше никакво отклонение. Като някакви призраци те се движеха в тая пустош без никаква надежда да намерят скъпоценните жички.

— Дявол го взел и апарата! — ядосване се физикът. — Има си хас да е повреден! Трябваше да поискам от института и другия!

Преминаха надлъж и нашир цялото пространство, но нищо не намериха.

Балтов се ядоса, още повече, че дъждът го навлажни здравата и той вече усещаше как водата се стича по тялото му.

Като срещна товарачите, той не се сдържа и им се скара:

— А вие, глупаци, как така не знаете къде сте стоварили боклука?

— Де ще знаем, бе другарю! Дъждът го е навалил така, че и дяволът не може да го познае!

Наблизо силно вонеше. Миризма на сероводород и на гниещи миризми накара всички да се отдалечат.

— Тук не е това, което търсим! — Това е старо! — каза някой.

— Болничните отпадъци навярно ще миришат на лекарства — предположи Чубров, който беше поел апарата и ръцете му изтръпнаха от продължителното носене.

— Още малко и никаква миризма няма да усещаме, ще ни хване хремата! — ругаеше физикът.

Аврониев продължаваше мълчаливо да върви зад всички и се взираше пред себе си в светлите петна на фенера, като търсеше следи от колата.

Всичко изглеждаше съвсем безнадеждно.

В този момент от тъмнината изскочи Юсуф, който беше скитал из тъмнината с един джобен фенер, даден му от Аврониев.

— Хей, другарю — обърна се той към подполковника, — аз, май че разбрах къде сме го хвърлили!

Всички спряха на местата си.

— Къде? Казвай по-бързо! — втурна се към него Балтов.

— Ей оттатък, в ниското. Вървете след мене!

Цялата група хукна след товарача. Някой се препъна, падна, изруга, но пак продължи. Краката им затъваха в сгурия и кал, а Юсуф подтичваше пред групата и по дрехите му се стичаше вода. Всъщност всички отдавна бяха мокри до костите.

Боклучната яма ги изненада, така неочаквано се появи, че те едва не паднаха в нея. Чубров, който носеше апарата, с последни усилия се задържа на края на стръмнината.

Балтов държеше треперещата от умора и напрежение ръка така, че снопът светлина на фенера да пада върху скалата на апарата. И в един миг няколкото

фенерчета устремиха своята светлина към циферблата на гайгеровия брояч.

— Няма нищо! — мрачно каза физикът и като се обърна към Юсуф, каза: — Ти, братко, вятър си разбрал!

— А бе, тука беше! Ей, така минахме! — потвърди Юсуф.

Намеси се Аврониев.

— Чубров, дай апарата малко напред! Наведи се! — изкомандува той.

Чубров пристъпи напред и спусна единия си крак по склона на ямата.

— Гледайте! — изкрещя изведнъж Балтов.

— Ааааа! — възкликнаха в хор всички.

Стрелката на циферблата леко помръдна и се отклони на едно деление вдясно.

— Още по-напред, Чубров! Внимавай да не паднеш! — командуваше Аврониев. Гласът му звучеше странно, вълнуващо.

Лейтенантът спусна и другия си крак и с мъка се задържахше да не полети надолу.

— Отклонява се! Отклонява се! — развикаха се всички. Балтов трепереше от възбуда и си мислеше: „Дано не е нещо друго“.

Но в един миг Чубров, който едва стоеше в неудобното положение, се хлъзна по мократа стурия и полетя към ямата заедно с апарата.

— Удари ли се? — извика отгоре Аврониев и скочи след него, като осветяваше с фенерчето си. Не беше стръмно, дълбочината не надвишаваше дори два метра. Подполковникът тушна на краката си върху мекия пресен боклук, изправи се и веднага изтича към Чубров.

В желанието си да не повреди апарата онзи беше паднал по гръб, но продължаваше да държи брояча над главата си. Аврониев моментално освети скалата.

II спокойният, сдържан, кален мъж едва спотане вика си. Стрелката барабанеше по крайното — последното деление на циферблата.

Силна радиоактивност!

Един по един всички се смъкнаха долу. Владесше необикновено възмущение, сякаш ей в този миг се беше случило най-невероятното събитие в техния живот. Жичките ги нямаше, те не се виждаха, никой дори не знаеше как ще се намерят в купищата мръсотия, но тяхното присъствие беше достатъчно. Сега всички вярваха на апарата. Тази безжизнена проста кутия беше станала по-скъпа, по-важна от човек, защото тя решаваше съдбата на един живот и на всичко, свързано с този живот.

Нямаше никакво съмнение, че спасителните цезиеви жички бяха някъде тук.

Изведнаж хората се впуснаха да разриват, да търсят. Всички светлини се сляха в едно голямо светло петно, което освети разкиснатия от дъжда боклук. Няколко чифта ръце заровиха в него, посипваха дланите си със сгурия и търсеха. Апаратът ту се приближаваше към тях, ту се отдалечаваеше, за да се намери точното място на жичките.

И докато товарачите донесат своите лопати, Балтов с ръце изрови между купчина мръсни марли първата жичка.

Чубров намери втората и третата.

Но четвъртата?

Те разровиха всичко, прегледаха боклука частица по частица, но не я намериха. Балтов се досети, нареди да отдалечат трите намерени жички и като видя как стрелката на брояча бавно се върна в нулево положение, разбра, че четвъртата жичка не е тук.

Тя беше останала някъде другаде.

— Да вървим! — заповяда Аврониев.

Хората тръгнаха назад, към колите. Аврониев приближи в тъмнината Балтов и му прошепна тихо:

— Работите се оправят! Сега ние имаме още един съюзник!

— Кой?

— Четвъртата жичка.

— Ти мислиш, че отделянето ѝ от другите жички не е случайно?

— Мисля, че тя ще ни издаде крадеца! Той е задържал жичката у себе си като доказателство за кражбата. Може би е трябвало да се отчете някому. Или пък, ако е бил по-умен, за да ни заблуди, като я прехвърли у някой друг, когото ние лесно можем да заловим. Но и първото, и второто ще ни помогнат! Ще запомни той тая цезисва нощ!

Аврониев беше възбуден, настръхнал, като ловец, който приближава към дивеча и предчувствува победата си.

— Все пак добре че намерихме и трите жички! Операцията на професора може да започне. Първата задача от нашата работа е свършена. Остава втората — да се намери крадецът! — заключи Балтов, като се качваше в колата.

— Да. А за мене, братко, е много интересна втората задача — каза тихо, като че на себе си Аврониев. — Предчувствувам, че тя непременно ще ни разкрие много интересни неща.

— Навярно утре ще продължиш? — запита го Балтов.

— Ти луд ли си? Всичко трябва да се свърши още сега. В тази игра има едно желязно правило. След първия зашеметяващ удар трябва незабавно да нанесеш втория, третия и последния. Противникът трябва да рухне, преди още да се е опомнил. Дадеш ли му време, той може да използва преимуществото

ти в своя полза и да се спаси. Ти, ако искаш, иди почивай, но аз тази нощ трябва да го намеря, впрочем трябва да ги намеря. Изпусна ли нощта, утре може би ще бъде късно вече!

— Тогава и аз оставам! — реши Балтов.

Аврониев се усмихна в тъмнината и мълчаливо му стисна ръка.

В града те освободиха колата от „Почистване“.

— Двойната надница, която са ви обещали, ще ви я платят! — каза им Аврониев и прибави: — Благодаря ви, другари, вие много ни помогнахте.

— Остави холан! Гледайте човека да отървете! — махна с ръка Юсуф.

9

Подполковник Аврониев, Балтов и Йозов стояха в лекарския кабинет, а в коридора се разхождаше Чубров. Другите разузнавачи се движеха отвън и по крилата на сградата. Подполковникът беше убеден, че крадецът и четвъртата жичка са в болницата.

„Щом като крадецът се е опитал да се отърве от жичките, това означава, че е разбрал опасността. А такава опасност съществува за него само ако е в болницата! В противен случай той за нищо на света не би се лишил от жичките, иначе не бих могъл да си обясня защо все пак е задържал четвъртата жичка — размишляваше той. — Ако аз съм прав, крадецът непременно е тук.“

Операцията беше започнала тъкмо навреме. На Попов асистираха само доктор Горанов и сестра Антонова, които Аврониев временно, по необходимост беше освободил.

Като размишляваше върху всичко случило се, Аврониев стигаше до извода, че крадецът може да бъде само един от тримата — Василев, Симански или Антонова — и че той непременно е имал помощник. Кой от тях беше и кой беше помощникът, засега можеше само да се гадае.

Йозов изказа предположението, че присъствието на Симански е умишлено и твърде озадачаващо.

Балтов се колебаеше дали въобще кражбата е извършена от вътрешен човек и дали пък цялата тази история в края на краищата не е проста случайност.

Най-напред те се заеха с разпитването на Калчев. Ниско до бюрото беше поставен гайгеровият брояч. Неговото положение беше такова, че само следователят и Балтов го виждаха, а разпитваният не можеше и да подозира за съществуването му.

Калчев, който отначало се беше понизплашил, сега, успокоен от това, че жичките бяха намерени, разказваше спокойно и подробно всичко онова, което се беше случило тази вечер. Неговият разказ остави и у тримата впечатлението, че той не е извършил кражбата.

Аврониев проведе разпита, като дълго и внимателно проучваше всяка дума на лекаря, караше го да повтаря известни от първия разпит неща, които Йозов стенографираше.

Между другото Калчев спомена за лошото настроение на Василев и Аврониев запита:

— Кажете ми, знаете ли нещо за отношенията между него и сестра Антонова?

— Какво да ви кажа — Калчев вдигна рамене. — Не обичам да клюкарствувам, но на мизина тук е известно, че те дружат, имат любов. . . но до каква степен е всичко това, не зная. Василев е малко спри-

хав и понякога мнителен, но така сърдит аз не съм го виждал. . .

— Да са се карали тази вечер или поне преди вечерта?

— Това не знам, но ми се струва, че едва ли би било възможно, защото Василев беше непрекъснато дежурен при леглото на Родованов, а после отиде за цезия. В това време Антонова приготвяше операционната и те едва ли са се виждали толкова дълго, че да може да произлезе кавга!

— Значи тогава има друга причина за лошото настроение на Василев?

— Не знам. При него заварих Симански.

— Кога заварихте Симански?

— Когато отидох да сменя Василев за цезия.

— Беше ли той тогава с добро настроение?

— Да, настроението му не беше лошо.

— А кога забелязахте, че е сърдит?

— Когато се върнаха, около половин час след това, малко преди изчезването на цезия.

— Това е интересно! — пошушна Балтов на следователя. — Трябва да разберем причината за тази необикновена срѣдня.

— Свободни сте! — каза Аврониев.

— Мога ли да ви бъда полезен с още нещо? — запита Калчев.

— Засега не.

— Много интересно! — каза Аврониев, когато Калчев си излезе.

Иззвъня телефонът и прекъсна разговора им. Подполковникът вдигна слушалката.

— Да! Да! Ясно! Да — кратко отговори той и тихо съобщи на Балтов:

— Тази вечер Иванов, началникът от „Почистване“, не е нареждал да се вдигат отпадъците от болницата.

— Ха! — изненада се Балтов, който все още беше склонен да допусне случайното изнасяне и изхвърляне на жичките.

— Тогава? — запита Йозов.

— Излиза, че някой друг се е представил за Иванов! Същият този някой друг е бил осведомен, че жичките ще бъдат хвърлени в отпадъците. Осведомлението му е станало от сградата на болницата, тъй като престъпникът не е могъл да знае в коя стая ще го затворим и откъде той ще може да ги хвърли. А като се има предвид, че всички бяха задържани, изключено е жичките да са били изнесени и хвърлени от друго лице. Следователно от болницата е било сигнализирано по някакъв начин навън! — Аврониев изглеждаше спокоен и съвсем убедителен:

— Но кой? Кой е сигнализирал? — запита Йозов.

— Фенерчето на сестра Антонова — рече на себе си Аврониев. — Хубави снимки е промивала тя! Но нима пък толкова рано са хвърлили цезия в боклука! А защо да не е сигнализирано от манипулационната?

Балтов изглеждаше смаян от находчивостта и търсенето на своя приятел.

— Кой? Кой? Кой? — питаше се Аврониев и стискаше с пестници главата си. — Работата е доста заплетена, но струва ми се, че се приближаваме към резултата. А с четвъртата жичка те непременно ще се опитат да ни заблудят! В това вече съм сигурен!

— Да направя ли нова проверка с брояча? — запита физикът.

— Не, няма нужда. Четвъртата цезиева жичка ще бъде донесена тук. Запомни това. Те сами ще я донесат тук, за да ни устроят някакъв номер. — Аврониев удари по масата.

Замълчаха.

— Знаеш ли, че от всички аз досега се спирам единствено на Симански? — изведнаж каза Балтов. Аврониев се засмя.

— Това не е трудно да се предположи, но е трудно да се обоснове, защото нямаш абсолютно никакви улики. Първо, Симански не е имал никакъв контакт с цезия, защото той въобще не е влизал в манипулационната, второ, той е пръв приятел на професора, негово доверено лице, най-близкият му човек. Какво чудно има в неговото присъствие? Това са официалните факти — подполковникът погледна любопитно другарите си. — Но въпреки това ние имаме пълно право да го подозираме. Винаги са ме привличали добре подредените официални факти. Винаги съм бил убеден, че често пъти зад чудесното алиби се крие престъпност. И все пак ние можем да подозираме когото си искаме, но докато нямаме доказателства, нищо не може да се направи.

— Но ако отхвърлим Симански, остава само Василев — енергично напомни Балтов.

— Той има безупречна обществена и научна репутация! — прибави Йозов, който между другото беше направил вече справки за задържаните.

— Вярно, но всички разпитани изтъкнаха, че тази вечер Василев внезапно е развалил настроението си, и то няколко минути преди кражбата, бил особен, поискал да си ходи, не му се работело, държал остър език дори спрямо доктор Попов. И изобщо променил се. Мен ме интересува защо това е станало именно по това време и кое е това, което е развалило настроението му. Излиза, че или той знае нещо, или самият е забъркан по някакъв начин в тази каша — каза Аврониев.

— Моето мнение е, че Василев би могъл да ни каже доста неща — каза Балтов.

— Сега ще проверим — Аврониев стана и отиде

при Чубров, който продължаваше да се разхожда в коридора.

— Отивам да видя как върви операцията. Щом се върна, доведи Василев!

Подполковникът наметна бяла престилка и съвсем тихо откrehна вратата на операционната. Обля го ярка светлина. Чувахе се само тракането на инструментите и тежкото дишане на болния. Надвесен над отворения череп на професора, доктор Попов извършваше превързването на кървящия съд и паралелно с това облъчваше. Точно срещу него стоеше доктор Горанов, който мълчаливо му помагаше. Явно, работата беше напрегната, никой не говореше, не шумеше, като че ли всеки звук би смутил работата им.

Горанов погледна недоволно влезлия следовател, сякаш се чувствуваше засегнат, загдето го безпскояха и тук.

Щом видя подполковника, сестра Антонова трепна и без да иска, подаде на доктор Попов друг инструмент, а не онзи, който му беше необходим.

— Внамавайте, сестра! — шепнешком забеляза главният хирург.

Но сестрата сякаш още повече се обърка. Тя поднесе нов инструмент, ала Попов нервиран го отблъсна и сам взе друг.

Аврониев забеляза всичко това, припомни си сцената с фенерчето. . . пристъпи напред и като я гледаше право в очите, каза:

— Не трябва да нервничите, сестра!

Тя пламна, обърна гръб, защото не можеше да се владее, и се зае да търси някакъв предмет.

— Как е болният? — запита Аврониев.

— До този момент всичко е задоволително — с шепот отвърна главният хирург, — кръвоизлиянието вече не е така опасно!

Аврониев се усмихна и като погледа сигурната работа на Попов, мълчаливо си излезе.

В същото време освободеният Калчев влезе в стаята при Симански и Василев.

— Докога ще ни държат тука? — веднага запита Симански, който не се съмняваше, че целият им разговор е подслушван. — Докато нашата милиция проведе своето следствие, професорът ще свърши! А пък тази заран аз имам много важна работа!

Калчев вдигна рамене.

— А видяхте ли да са донесли апарат за търсене на радиоактивни тела? Казва се гайгеров брояч. Едно такова сандъче. . . — Симански определи с ръце големината му.

— Не видях такова нещо.

— Тогава нищо няма да намерят! — отсече биологът. — Как не се досещат? С един гайгеров брояч веднага ще се открие къде е скрит цезият! Що не попитат?

— Когато ви извикат, кажете им! — посъветва го съвсем сериозно Калчев.

Калчев излезе и Симански се приближи към Василев, който мълчаливо слушаше техния разговор.

— Вие май се поуплашихте, а? — съчувствено му каза той.

— Защо ще се плаща! — остро го погледна лекарят. — Да се плашат тези, които лъжат — извика той, натъртвайки думата „лъжат“.

— Не ви разбирам — с голяма любезност отвърна Симански.

— Ще ме разберете!

— Струва ми се, че ме заплашвате! — Симански се ухили иронично.

— Комедиант! — презрително рече Василев.

— О-хоо! — провикна се Симански, но в този момент вратата се отвори и на прага се появи Чубров.

— Доктор Василев, елате!

Василев леко побледня, но смело тръгна напред.

Василев влезе в кабинета на Попов намръщен, с явна неприязън към онези, които седяха оттатък бюрото.

Още от снощи, от неговото нараняване и от момента, когато Симански го излъга — неща, за които никой друг не знаеше, неговото поведение рязко се беше изменило и това забелязаха почти всички. Ръката го болеше все по-силно и той констатира възпадение, но не взе мерки, защото тази болка беше нищо в сравнение с другата, нравствената болка, която го измъчваше от два часа насам.

Съвсем неочаквано, като си припомняше всички обстоятелства около изчезването на цезия преди и след внасянето му в манипулационната, разположението на хората, времето, през което бяха минавали, разговора му с доктор Попов, ревността му. . . той достигаше до едно изненадващо, но съвсем логично и трудно опровержимо заключение. Кражбата беше извършена от човешка, когото той беше считал за ангел. . .

Антонова!

Все така внезапно той беше разбрал тайната връзка между нея и Симански и ни за миг не се съмняваше, че Симански е заповядал кражбата, че той беше дошел тук само заради това. Кражбата беше станала точно по времето, когато бяха изпратили Антонова да донесе цезия от манипулационната. Тя дойде твърде бързо и никой не забеляза, че ръцете ѝ трепереха. . .

А той така я обичаше. Друга жена преди нея не познаваше. Целият му живот беше преминал в работа, работа, много работа, без никаква особена

светлина, без любов и някакси без красота. За първи път тук, в тази болница, той беше срещнал Антонова и тя стана за него най-скъпото същество в живота. . .

Какво би могъл да каже на следствието? Всичко беше така дяволски заплетено. Чувствуваше как страшно се раздвоява. От една страна стоеше пламенната му, искрена и дълбока любов, а от друга страна се надигаше гневът от измамата, омразата към лъжата, подлостта и измяната. . . Той се въртеше понесен от вихрушката на тези чувства и зашеметен не знаеше как да постъпи.

Аврошиев внимателно го наблюдаваше. Повече от ясно му беше, че у младия човек става остра борба. Той не се съмняваше в причините на тази борба. Само Антонова. И нещо повече, Аврошиев беше убеден, че Василев знае кой е крадецът, ако сам, по някакви неизвестни съображения, не е извършил кражбата.

Балтов седеше точно зад работната лампа на бюрото, която затуляше изцяло лицето му. Йозов нагласяваше листата за стенограмите си.

Василев влезе и се закова на едно място.

Изведнаж Балтов, едва сдържащ вълнението си, сбута с крак своя съсед.

Аврошиев погледна ниско, долу, в скалата на апарата.

Силно отклонение надясно! Присъствие на значителна радиоактивност!

Подполковникът остана спокоен и с нищо не промени израза на лицето си. Изненадата му беше необикновена. Той най-малко очакваше цезият да бъде у Василев.

— Бихте ли минали малко по-напред! Ако обичате, седнете на този стол! — покани той Василев, като непрекъснато го наблюдаваше.

„Такъв млад, сериозен, а вече. . .!“ — струваше му се, че тук има нещо нелогично. Трудно беше нему, на опитния разузнавач, да повярва, че такъв човек ще се реши на тая гнусна постъпка.

Балтов му написа с молив върху хартията:

— Просто да не повярваш!

С приближаването на Василев стрелката се отклони още по-силно вдясно. Явно у него се намираше източникът на радиоактивност.

Следователят започна с обикновените въпроси: кога е дошел тук, каква работа изпълнява в болницата, кой го е назначил да асистира в операцията, асистирал ли е друг път, на кого, какво точно е правил през времето, когато е започнала операцията.

Василев, на когото част от тези въпроси бяха зададени и при първия разпит, отговаряше разсеяно, бавно и дори неясно. Вместо да се успокои от любезния тон на следователя, той се обърка още повече и колебанията му станаха съвсем очевидни. Всъщност той не правеше никакви усилия да крие нещо.

И на Аврониев се виждаше просто невъзможно този човек да е участвувал в кражбата на цезия, въобще да има нещо общо с престъплението. Той на няколко пъти погледна скалата на брояча, за да се убеди, че няма грешка. Но стрелката недвусмислено сочеше силно отклонение.

Следователят недоумяваше. Василев беше носил цезия от летището, значи той е имал превъзходната възможност да изчезне заедно с него, и то така, че да провали безвъзвратно операцията на професора и поне за известно време да бъде в безопасност. Освен това даже и при самата операция на Родованов или просто при дежурството край болния той е могъл без особени усилия да направи така, че Родованов да умре, без да е необходимо да краде цезия. Явно, че логиката противоречеше на показанията на брояча,

макар че Аврониев не изпускаше възможността от шантаж.

„Или аз нищо не разбирам, или това е най-изне-
ченият престъпник, който съм срещал!“ — реши
Аврониев и изведнаж, прекъсвайки тягостната ти-
шина, извика:

— Докторе, вие сте откраднали цезия!

Василев побледня. Долната му устна заигра и той
нервно, дрезгаво изхлипа:

— Това не е вярно!

— Как да не е вярно, когато у вас има една
цезиева жичка! — стана от мястото си Аврониев.

Василев скочи:

— Никога не съм вземал никаква жичка! А ако
някой от вас е решил да ми прави някакъв шантаж,
това е друг въпрос!

— Жичката се намира у вас! — настоя Аврониев.

— Не е вярно!

— У вас е!

— Вие си въобразявате! — кресна младият лекар,
готов дори да се нахвърли върху Аврониев.

Аврониев бавно пристъпи към него.

— Извинете — каза той, — но налага се да ви
докажа това, което вие безсмислено отричате! Изва-
дете всичко от джобовете си! Абсолютно всичко.

Василев мълчаливо се подчини. Но като бъркаше
в джоба си с лявата ръка, той прехапа устни от болка,
защото едва заздравялата рана остро го заболя.

— Какво ви е? — запита го Аврониев, който
не го изпускаше из очи.

— Наранен съм. По-добре никога да не бях ходил
за дяволския ви цезий. Не стига, че за малко не ме
смазаха, но сега и престъпник искате да ме изкарате.
Аз донесох цезия, аз ще го крада! Що за логика?

— Кой ви смаза?

— Камионът.

Василев бръкна във външния си джоб повторно, измъкна някакви си стари листа и когато извади ръката си, една малка жичка, тънка като косъмче, падна на пода.

Аврониев бързо се наведе и я взе, постави я на бял лист и мълчаливо поднесе листа към Василев.

Лекарят разтвори ужасен очи, остана на мястото си като замръзнал и от скованите му уста излезе само една дума:

— Цезият!

Цяла минута никой не наруши тишината. Балтов не снемаше очи от Василев, Аврониев го гледаше спокойно и си мислеше: „Това пък какво е, ако я е взел, такъв ахмак ли ще бъде да я постави отгоре в джоба си! Просто невероятно!“

Изглежда всички сили бяха напуснали Василев. Но после той изведнаж се развика:

— Това не е вярно! Това е шантаж! Тазн жичка аз никога не съм поставял в джоба си!

— А кой тогава? — запита Аврониев, като прибираше жичката.

Василев силно се смути.

— Не зная. . . де ще зная кой. . . Но аз не съм виновен. Нима вие сериозно мислите. . . — той говореше развълнувано, несвързано, сякаш изведнаж беше осъзнал значението на всичко, което ставаше с него. — Кълна ви се, другари, аз никога не съм взимал тазн жичка. Не разбирам защо тя е в моя джоб. Не разбирам. . .

Аврониев продължаваше да го гледа право в лицето. Погледът му спря на бинтованата ръка.

— Успокойте се — каза той. — Кажете сега къде и как ви нараниха!

Василев разказа все така несвързано, откъслечно, но достатъчно, за да бъде разбран как той и Симански отишли за цезия на летището, как той се върнал

сам и как едва не ги блъснал камион с последни две цифри от номера „32“

— Тридесет и две! — повтори на себе си Аврониев. — А защо този камион не е спрял? Защо не се е притекъл на помощ? Какво е търсил в малката уличка зад пресечката?

— Седнете! — каза той на лекаря и сега разкажете още веднъж всичко, но много подробно. Как сте излезли оттук, какво сте приказвали, как сте седели в колата, какво ви е правило впечатление, как сте стигнали летището, какви разговори са водени там. . . всичко най-подробно!

Василев го погледна, после изгледа и Балтов, който насърчително му се усмихваше, почувствува у себе си пак онази нерешителност и раздвоение, които го бяха измъчвали почти цялата нощ, но като заговори, се увлече. Спираше за момент поуплашен, но после пак продължаваше и така разказа почти всичко.

А Аврониев само го подпитваше:

— Как се държа Симански в операционната? Какво правеше той, докато вие сте търсели цезия? Говорил ли е с някого? Изобщо кажете ми с кои лица е разговарял Симански тази вечер?

Василев наново се обърка. Той вече не знаеше дали трябваше да каже за познанството на Симански с Антонова и за това, как Симански го беше излъгал, че въобще не я познава. Но това беше самото негово подозрение и убеждение. . . и той не посмя да го изговори.

Разпитът продължи.

Василев каза:

— В манипулационната беше душно и биологът често отваряше прозореца, за да проветрява.

— Кой прозорец отваряше?

— Източния.

— Този, който гледа към шахтата за отпадъци?

— Същия.

— А да е изваждал нещо от джобовете си, да е държал в ръцете си някакъв предмет, книжка, дори носна кърпа?

— Не.

— Нещо друго?

— Нищо. Ако не се счита едно ножче, подарък от професора, с което той си играеше. Когато го викнахте, той толкова се обърка, че забрави ножчето, и ние го разгледахме.

— Имаше ли нещо особено в ножчето?

— Ножче, като ножче.

— Какво стана с него?

— Като се върна от разпита, дадохме му го.

Аврониев мишна покрай лекаря, погледна го, заобиколи го, без да престане да го гледа, и всички разбраха, че той готви решителния си въпрос.

— Слушайте, Василев, познаваше ли се според вас Симански с някой от постоянния персонал на болницата преди историята с цезия?

Макар че очакваше този въпрос, Василев пламна, долната му устна заигра, погледът му отскачаше от предмет на предмет в пространството, като че диреше опора.

— . . . Не зная! — той наведе глава.

— Слушайте, Василев — пак повтори Аврониев. — Ние много добре ви разбираме, но в името на вашия граждански дълг, в името на дълга ви към родината все трябва да ни кажете, макар и това дълбоко да ви засяга!

Аврониев седна на бюрото и пошушна на Балтов:

— Всичко е напълно ясно!

Василев все още не вдигаше глава.

— Втори въпрос. . . — каза Аврониев. — Каква е причината за лошото ви настроение тази вечер?

Лекарят пак не отговори.

Всички мълчаха. Колко време трая това, никой не знаеше. Погледите на всички бяха заковани върху лицето на лекаря. Той хапеше устни и изглеждаше като смазан.

По някос време се опомни и тихо, без да вдига глава, произнесе:

— Антонова се е познавала със Симански преди тази вечер. Те се опитаха да скрият това от мене.

— Излезте в коридора и почакайте малко! — заповяда Аврониев.

— Това е! — каза Балтов на Йозов. — Сега ще видим главния!

Аврониев повика Чубров и нареди да доведат Симански.

— Сега ще имаме рядко представление! — каза той на двамата си помощници. — Сигурен съм, че ще получим решителен отпор!

Биологът застана съвсем спокоен в средата на кабинета и като бършеше овлажнелите си очила, небрежно запита:

— Викали сте ме?

— Да!

— С какво мога да ви бъда полезен?

— Ами с доста неща — отговори Аврониев най-любезно.

— Аз бих ви помолил да свършим по-бързо тази неприятна история, защото тази сутрин в девет часа имам лекции. Сега аз замествам професора.

— И сигурно сте изморен? — запита Йозов.

— Доста.

Той разговаряше с тях, сякаш ставаше дума за времето или храната в кухнята. По червеното му пълно лице нямаше ни следа от вълнение или безпокойство.

Скрит зад лампата, Балтов зорко го наблюдаваше. Физикът изпитваше любопитство към всички лица, които бяха разпитвали, и винаги си задаваше въпроса: „Така ли изглежда един престъпник?“.

Той беше убеден, че лицето може да каже много неща, че върху него непременно е отразена възможността да се извърши престъпление. Въз основа на тези свои мисли той беше сигурен, че Василев не е от онези, които търсеха, че дори е неправилно да се съмняват у него. В себе си Балтов даде вяра на думите на младия лекар и затова сега съсредоточи цялото си внимание върху Симански.

Безстрастното спокойно лице на биолога показваше способността му да се владее напълно. А те бяха слушали от доктор Попов и другите, че той бил необикновено много развълнуван от болестта на професора и сега спокойствието му им се видя неочаквано и странно. Той имаше вид на човек, който няма нищо общо с престъплението, който е стопроцентово убеден в своята невинност и е сигурен, че след малко ще си отиде така, както е дошъл.

Единственото, което направи по друго впечатление на Балтов, бяха очите. Физикът беше срещал такива очи преди години у полицейските агенти и началници — това бяха полуприкрити от клепачите, нахални очи, които не трепваха от нищо, не се срамуваха от никаква постъпка, очи, които бяха готови да направят всичко без никакво угризение на съвестта. Балтов остана поразен от студения, спокоен блясък и престъпна твърдост на тези очи.

Аврониев започна разпита веднага, небрежно и бързо и Балтов усети хитрината на приятеля си. Той разпитваше така, като че се касаеше за най-обикновена формалност и просто след малко щеше да се извини на задържания и щеше да го освободи. Това поведение напълно отговаряше на

външния израз на Симански. И той се заблуди и облекчено въздъхна.

— Успокойте се! — любезно забеляза Аврониев. — Не се вълнувайте.

— Но моля, аз съм напълно спокоен! Та кой гражданин у нас няма вяра в народната милиция! — отговори Симански, като успя да скрие раздразнението си от любезната забележка на следователя.

— Извинете — каза Аврониев, — аз помислих, че просто се безпокоите за нещо.

Балтов едва сдържа усмивката си.

— Единственото, за което се безпокоя, е, че сега, като си отида, няма да имам време да подредя кабинета по биология за упражненията, които трябва да започнат в девет часа — отговори Симански.

— Ние ще ви извиним пред университетските власти, пък и случаят с професора е от такава важност, щото напротив, би трябвало да ви похвалят за вашата самопожертвувателност и преданост към професора — забеляза на свой ред Йозов.

Симански направи жест, който казваше, че това за него е само дълг и нищо повече.

Подполковникът държеше в ръцете си молив, драскаше с него по бялата хартия и изведнаж, уж случайно го счупи.

— Дай ми ножчето си! — поиска той от Балтов.

Физикът бръкна по джобовесте си, потърси внимателно и поклати глава:

— Нямам!

— Вие, Йозов?

— Аз въобще нямам ножче!

Аврониев се обърна към биолога:

— Случайно, другарю Симански, да имате ножче?

Сега Балтов ясно видя как може би в една десета от секундата Симански трепна, но с нищо не про-

мени израза на лицето си, без да се поколебае, бръкна в джоба си и извади блестящото, посребрено ножче.

— Заповядайте! Услужете си — поднесе го той, — подарък ми е от професора.

— Вие, изглежда, сте били добри приятели? — забеляза Аврониев, като посмаше ножчето.

— Да, професорът много ме обичаше, от всички негови помощници, мога да кажа, че той най-много държеше на мен и ме уважаваше. . .

— И сигурно вие сте заслужили неговото уважение? — Следователят започна да остри молива си, като не преставаше да разпитва за отношенията между асистента и професора. Мина му през ума: „Защо този любимец все още не пита за здравето на професора?“

— А последната проблема, върху която работехте с Родованов?

— Това беше стимулиране зарастването на раните.

— Докъде стигнаха проучванията? Получиха ли се някакви резултати?

— Ние работехме много, но за резултати е още рано да се говори. Последните опити дадоха известни надежди. Професорът възнамеряваше да направим още редица опити.

Аврониев вдигна глава и го погледна остро:

— На мен пък снощи професор Кирчев ми каза, че Родованов бил завършил напълно опитите си и дори изготвял научното съобщение, за което заявил, че ще бъде публикувано в следващия брой на научния бюлетин.

Симански вдигна рамене:

— Аз не знам за такова съобщение. Поне доколкото съм осведомен, професорът не е изготвял съобщение. Освен ако той е получил тайно някакви свои резултати, за които аз не знам.

— Как може да не знаете? Нали вие двамата винаги сте работили заедно? Вие сте били в течение на цялата научна дейност на професора. Пък и как е възможно приятелски настроеният спрямо вас Родованов да не ви осведоми? — изрази учудването си Аврониев.

— Честна дума, аз съм изненадан от вашето известие! Допреди една седмица, преди да заболее професорът, ние нямахме никакви окончателни резултати. . . — Симански говореше спокойно и само от време на време хвърляше небрежни погледи към ножчето, което Аврониев най-спокойно и съсредоточено въртеше в ръката си.

По едно време следователят се облегна назад и отпусна ръката с ножчето към скрития брояч.

Балтов веднага настъпи крака му.

Двамата погледнаха едновременно стрелката: тя се беше отклонила леко вдясно. Ножчето беше радиоактивно. Нямаше съмнение, че в него е бил скрит откраднатият цезий, който му е въздействувал.

Симански внимателно следеше движенията им и когато очите им се отпавиха макар и за секунда надолу, той разбра своята съдба. . . Рязко се обърна назад и се помъчи да изскочи навън.

Йозов като подхвърлен от пружина полетя след него, но докато го улови, вратата се отвори и снажният Чубров скръсти ръце на прага.

— Вие сте твърде нелюбезен, господин Симански — каза му Аврониев, — просто необяснимо ни е защо такъв прилично възпитан, състрадателен, самопожертвувателен господин се опитва на бяга, когато ние имаме съвсем искреното намерение сами да го изведем от тук!

Симански мълчеше.

Следователят се приближи към него.

— Е, господин Симански, успокоихте ли се? — запита го той. — Вие изглеждате доста нервен човек и аз считам, че ще е необходимо да полекувате вашите нерви. Навярно това не са знаели и онези, които са ви възложили да ограбите и ликвидирате професора.

— Вие се лъжете! — изсъска Симански и изправи глава. Очите му блесяха от ненавист и нескрита злоба. — Нямате никакви доказателства! А без доказателства не можете да ме обвинявате!

— Доказателства ли? — изсмя се Аврониев. — Чубров, доведете първото доказателство. . . Антонова!

Лицето на биолога тутакси промени вида си. Той заприлича на убит, смазан от страшна участ човек. Нямаше нужда от сестрата.

— Отведете ги! — заповяда Аврониев.

В този момент влезе доктор Попов.

— Но вие какво? Да не би Симански? — вдигна ръце той.

— Именно Симански! — потвърди Аврониев. — Симански, докторе, е причината за тази цезиева нощ!

— Но как е станало всичко това? Как може? Нали той нямаше никакъв достъп до цезия. . . ?

Иззвъня телефонът.

Аврониев вдигна слушалката:

— Да. Слушам, другарю генерал. Да. . . Ясно. . . Да. . . Да. . . Случаят при нас е ликвидиран.

Той затвори телефона и се обърна към присъстващите.

— Разкрит е опит да се обере кабинетът на професора. Хора от някакъв камион с номер 18032 са слезли в градината на института, но са били заловени. . .

— Значи. . . враг! — каза Попов. — Та как е станало всичко?

Аврониев запали цигара и като се настани в креслото на лекаря, започна:

— Как ли? Всичко е съвсем просто, докторе! Професор Родованов е завършил своята научна работа от голямо значение за страната един ден преди разболяването си. Най-после той е открил онази среда, в която зарастването на наранената тъкан е ставало много бързо. Това, както казах, е откритие, и то от световен мащаб. Но Симански, който хвърлил око на изобретението на шефа си, поискал с подкрепата на заинтересовани лица да го задигне, да го присвои и да го предаде навън. За щастие професорът се разболява, инак те биха го отровили. Но за да осигури смъртта му, близкият му помощник и „приятел“ Симански дошъл тук, където със сестра Антонова, също завербуван вражески сътрудник, трябвало да направи опит да задигне жичките. Преди това обаче той се опитва да предотврати тяхното пристигане в болницата, като придружава Василев и устройва катастрофата, при която Василев е ранен. Но като не успели, защото към мястото на сблъскването се спуснали граждани, те избягали, а Симански дошъл в болницата, за да присъства на операцията. По негово нареждане Антонова в момента, когато отива да донесе цезия, го задига и му го предава. Биологът го скрива в джобното си ножче, което забележете е посребрено и това за момент му помага, като при първата наша проверка поставя ножчето извън прозореца, на корниз. По този начин нашият апарат не откри нищо. После той се уплашва да не внесем гайгеровия брояч в самата стая и хвърля жичките през прозореца в боклука, като задържа у себе си само едната с цел да ни заблуди, както и впоследствие направи.

Чрез сестра Антонова и нейното фенерче той се свърза с хората си навън и те уреждат изнасянето на боклука, а последната цезиева жичка Симански пъхва в джоба на Василев. Разбира се, всичко е наред, алибито е чудесно. Жичките ги няма и съмнението остава у друг.

Василев е подозирал Симански още след катастрофата и неговото съмнение още повече се засилило, след като Симански казал, че не познава Антонова, а Василев ги чул да разговарят като стари познати. Нашият млад лекар е разбрал, че Антонова участва в тази афера, но поради силните си чувства към нея се колебаваше дали да ни съобщи подозренията си, или да ги скрие. В края на краищата чувството за граждански дълг надделя у него и той сам потвърди нашите съмнения. Но Симански, който никога не е представлявал някакъв забележителен учен, и сега става жертва на своето невсезнание. По времето, когато държал цезия в ножчето, то придобило известна остатъчна радиоактивност и когато го поднесохме към нашия брояч, положението на „биолога“ стана безизходно. Той не издържа и както казват, се втурна в паническо бягство, което завърши така печално за него. Това е накратко историята. Разбира се, подробностите ще научим впоследствие. . .

— Значи работата на нашия Симански излезе доста дълга! — забеляза главният хирург. Той се чувствуваше виновен, че беше допуснал така доверчиво асистента в болницата.

— Но какво стана с операцията? — изведнъж досетил се, запита Аврониев. — Как е професорът?

Попов се усмихна:

— Професорът вече е добре! Утре ще бъде в съзнание и се надявам, че всичко ще мине благополучно!

Аврониев се обърна, взе шлифера си и като подаде ръка на главния хирург, каза:

— Е, докторе, ние свършихме нашата работа и сега вече можем да си вървим. А вие вършете вашата и помнете добре днешната история, защото тя би могла да ви се случи друг път при други обстоятелства. Съжалявам само за Василев. Много му е тежко, но ще мине. . .

— Ние всички ви благодарим сърдечно! — каза Попов и наклони глава в знак на признателност към делото на разузнавачите.

— Развиделява се — каза Йозов, като дръпна пердетата на кабинета.

— Цезиевата нощ свърши! — шеговито се провикна Балтов и понесе своя гайгеров брояч.

Попов им стисна ръцете и тримата заедно тръгнаха навън.

ЗЕЛЕНАТА ПИСАЛКА

1

Професорът завърши остро и силно. Личеше, че той е готов да се бори докрай за победата на своята теория. Мъничкото му лице потръпваше в изблик на енергия и решителност.

Все пак онези, които му оспорваха правотата на теорията, не бяха малко. Опитите на професор Петков бяха в явно противоречие с някои закони и принципи на науката и това ги смущаваше. Повечето от тях бяха възрастни, улегнали учени, за които и най-малкото съмнение в отдавна утвърдените научни теории беше равносилно на кощунство.

Затова, когато професорът свърши, десетки ръце се вдигнаха и поискаха думата.

Но вместо професорите, докторите на науките и другите видни учени думата взе около тридесет и пет годишен мъж с небръснато лице и големи космати вежди. Косата му беше разрошена и цялото му лице издаваше нервност, възбуждение и несдържаност.

Той заговори много бързо, като едва изговаряше думите докрай.

— Професор Петков с охота ни разви още един път своята теория и докажа с думи, че тя е права!

Аз това няма да оспорвам! Искам да задам на професора, при когото работя, само един въпрос: Кога най-после ще получим неговата фантастична материя? Кога? Кога? Кога? Измина година и три месеца от започването на опитите? Проведоха се четиристотин петдесет и пет опита, изтровихме над две хиляди мишки, едва сами не изгоряхме от гама-облъчванията, а резултат? Къде е резултатът?

Той вдигна глава и погледна с блестящите си очи към мястото, където седеше професорът.

— Резултат ще има, инженер Николов! — неочаквано отекна в залата мек, звучен баритон.

Всички видяха най-отзад изправен висок, строен мъж с красиво лице, облечен подчертано елегантно. Това беше известният физико-химик, доктор на науките Савов, също помощник в института на Петков.

— Не ме прекъсвайте! — гневно извика говорещият, като не скри неприязненото си отношение към своя колега. — По начало вече теорията на професор Петков започна да ми прилича на блъфиране! Ние използвахме почти всички възможни съчетания, получихме най-различни по състав и свойства материи, но нито една не издържа продължителното облъчване. Гама-лъчите преминаваха с такава концентрация, че експерименталните мишки получаваха фатални поражения. Аз предлагам въпросът да се изследва основно теоретично и тогава да се пристъпи към практическото му осъществяване! Инак опитите да се прекратят!

— Как! — подскочи от мястото си професорът.

— Да се прекратят! — натърти още веднъж говорещият.

— Вие приказвате глупости, Николов! Човек може да си помисли много неща за вашата линия! — извика професорът.

— Мислете каквото щете! Аз бях искрен! — отговори грубо Николов и като сядаше, прибави: — Мразя илюзиите, професор Петков!

Неочаквано всички замълчаха. В острия двубой между професора и Николов имаше нещо нередно, остро, което смути учените.

Но сега стана Савов и спокойно, сякаш всичко беше нормално, заговори:

— Ние трябва да извиним инженер Николов за неговия не особено любезен тон, което аз отдавам на младостта му. Младостта, другари, е винаги нетърпелива! А за да се реализира прекрасният замисъл на професор Петков, е необходимо много време! Неуспехите не трябва да ни обезкуражават. Струва ми се, че е напълно излишно да ви припомням много случаи от историята! Ако инженер Николов е разчитал на евтини успехи, трябва да кажа, че той основателно се обявява за противник на илюзиите!

— Тъй, тъй, Савов, кажи му! — подкрепи го професорът.

— По дяволите тия напарфюмирани изказвания! — извика Николов, скочи от мястото си и напусна залата.

Савов се усмихна снизходително и продължи своята реч. В половин час той блестящо обоснова теорията на професора и подчерта, че опитите трябва да продължат.

Съвещанието реши на професор Петков да се предоставят повече средства и възможности.

— Благодаря ви, приятелю! — стискане ръката на Савов професорът. — Колко много се бях лъгал в Николов! Мислех си, че от него ще излезе добър учен, а той! Безобразие! И може би за това нашите опити непрекъснато се проваляха!

— Ако трябва да бъда откровен с вас. . . — започна Савов.

— Кажи. . . кажи! — интересува се професорът.

— Поведението на инженер Николов ме съмнява! — каза Савов и пак се усмихна спокойно, приятно.

— Ще видим! — поклати глава професорът и двамата тръгнаха да си вървят.

2

Пред кабинета на генерала дойде повиканият майор Христов. Майорът пристигна цивилен и от това обстоятелство се чувствуваше така неловко, като че беше в чужди дрехи. Струваше му се, че костюмът му е широк и стои някак си неестествено на едрата му, атлетическа и внушителна фигура на военен. Даже вратовръзката не беше добре завързана, макар за това Христов да изгуби цял час и много усилия.

В чакалната пред генералския кабинет той отново се погледна в огледалото и се разсърди на себе си. Цивилният костюм му беше неприятен и той с удоволствие би го захвърлил, ако в заповедта, с която генералът го беше повикал, не пишеше „. . . да се яви в цивилно облекло. . .“

Христов влезе в просторния кабинет с лека маршировка, спря се в средата на кабинета, удари токовете и вдигна ръка, за да козирува, но с ужас забеляза, че на главата му няма шапка. Отпусна ръка и смутено изговори:

— Другарю генерал, явява се по ваша заповед майор Христов!

Отсреща, надвесен над бюрото, генералът го гледаше внимателно, като че изучаваше лицето му. На вид началникът имаше над шестдесет години, а всъщност наскоро беше посрещал петдесетия си

рожден ден. Дългогодишната борба против фашизма, затворите, лагерите и мъченията го бяха състарили, но заедно със старостта те му бяха донесли и чудното спокойствие, което в тоя час се излъчваше от сивите му очи. Той беше спокоен, разсъдлив и даже бавен, като опитен боец, сигурен в себе си. Често майор Христов, без да иска, му подражаваше.

„Това е истински характер! — казваше на себе си той и все му се струваше, че той никога не би станал такъв. Вечно ще избърза, няма да размисли докрай, ще пропусне изгодния момент за действие. А генералът никога не би направил такава грешка. И може би затова той държеше в ръцете си съдбата на много хора, бдеше за сигурността и спокойствието на страната и беше олицетворение на истинска партийна сигурност и опитност. . .

Изведнъж генералът престана да гледа дошлия офицер, стана и като покани Христов да седне поблизо, започна:

— Работата, за която те повиках, е по-сериозна и по-отговорна от всички задачи, които са ти били възлагани. Слушай внимателно. Онова, което знаем, е много малко, но ти трябва да го използваш докрай!

Той се навсede напред, сви вежди, сякаш за да подчертае поверителността на своята реч, и продължи:

— Имаме сведения, че известни среди отвън са проявили интерес към изследванията на нашите научни институти и по-специално към нашите опити за противоатомна отбрана. Доколкото разбирам, целта е да се провалят тези опити. С такава задача на територията на републиката са прехвърлени хора, които са успели да се изплъзнат от нашата бдителност и които навярно разполагат със съответните за тяхната работа средства.

Генералът рязко се изправи и с тъжна тържественост прибави:

— Повече ние нищо не знаем.

Той отново спря очи на майора, сякаш за първи път виждаше лицето му, и неочаквано се оживи:

— Разбира се, досега никой враг не ни е съобщил адреса си, нито ни е казал какво точно възнамерява да върши или пък кои са помощниците му. Такава е нашата работа, Христов! Уравнение с много неизвестни.

Майорът мълчеше:

„Повече ние нищо не знаем! — повтаряше на себе си той. — Иди ги търси тия гадове, ако си нямаш работа!“

— Останалото ти трябва да узнаеш! — чу той гласа на генерала. — Наемаш ли се?

Последните думи го сепнаха. През ума му светкавично прелетяха мисли: „Трябва да се организира наблюдение около институтите! Трябва да се види работата в детайли! Да се разберат техните успехи и неуспехи! Да се изучат хората и може би там някъде ще се покаже дългата ръка на врага! Имаше една основна истина в живота на разузнавачите: „Щом врагът съществува, той може да бъде обезвреден!“ Искаше се внимание, бдителност, ум. . .

Майорът вдигна глава и срещна въпросителния поглед на генерала. Той му казваше: „Колебаеш ли се?“

И изведиъж майор Христов чу собствения си глас да казва твърдо и отчетливо:

— Наемам се, другарю генерал!

После той усети топлата десница на началника да стиска ръката му:

— Започвай! Това е голяма задача! Идвай винаги, когато е необходимо! Даже по всяко време на денонощието! И запомни — тук генералът спря,

помисли и каза тихо: — Лисиците могат да се хванат най-лесно при кокошарника!

Майор Христов тракна токовете, обърна се и тръгна към вратата.

3

Както винаги, в лабораторията на специалния институт беше съвсем тихо, като че в стаите нямаше жива душа. Лабораторията се намиреше на шестия етаж на едно ново здание и всичко беше пригодно за абсолютна тишина. Двойни стени, тройни прозорци, кухи тухли на стените, заглушителни тапети. Това беше направено по изричното искане на професор Петков. Този своеобразен старик имаше весел нрав, отнасяше се радушно към всички, но не можеше да понася и най-малкия шум. Сред тишината неговите размишления протичаха някак си по-нормално. Той можеше с часове и дори денонощия да мисли върху проблемите, които трябваше да разреши, да седне на някой стол и унесен, да забрави целия свят. А многобройните серийни опити, които провеждаше, изискваха остро внимание и наблюдателност. Затова често професорът по навик казваше: — Тихо, моля ви се! Тихо!

Имаше нещо благоговейно в тази тишина, намерила място сред оживения шум на големия град. Всеки влязъл в тихата лаборатория оставаше озадачен и изпитваше неволно почитание към онези тайнствени неща, които се извършваха в нея.

Сътрудниците на професора бяха трима, без да се смятат лаборантката и прислужницата.

По старшинство след Петков идваше Савов. Неговата фигура изпъкваше със своята представителност и винаги изискана елегантност. Ценяха го като

един от активните дейци на противоатомната защита, имаше научни трудове, за него се приказваше често и той се стараеше да поддържа името си.

Доктор Лена Радева имаше едва двадесет и шест години и може би затова тя беше толкова сериозна и старателна. Малка, черноока, не красива, но не и грозна, подвижна като сърна, тя неуморно тичаше из просторните салони на лабораторията и беше готова да пожертвува всичко за опитите, за науката. Вътрешно тя беше изпълнена с гордост, че работи в такъв специален институт, където се изследват изключително важни неща, а външно се стараеше да изглежда хладнокръвна и дори равнодушна, както подобаваше на един истински учен.

Последният от тримата сътрудници беше инженер Николов. Той имаше мрачен и раздразнителен характер, готов, без много да се колебае, да нагруби, да отрече. Разпалваше се лесно, пламваше и дори самият професор не можеше да го успокои. Но професорът го обичаше много, толкова много, че още на другия ден след съвещанието той великодушно му прости за острата реч и му възложи работа. От това Николов ни най-малко не се поласка, както би направил всеки друг на негово място. Той беше убеден, че е напълно прав и че професорът трябва да му се извини. В научните кръгове се говореше, че Николов е много способен и щял да стане голям учен, но явно първите му не бяха в ред. Той не се свенеше да нарича Савов „фанфарон“ и Радева — „аптекарска кукла“.

Часът минаваше четири следобед. Работното време на специалистите беше изтекло, а никой от тях не си отиваше.

Завършваше се първата част от опит 456.

Пластичната синтеза излезе сполучлива, така показва рентгенограмата, и професорът в добро на-

строение си подсвиркваше някаква оперна мелодия.

Сътрудниците се въртяха около него, очаквайки по-нататъшните му нареждания.

Синтезата те провеждаха в нарочен автоклав, където се създаваше необходимото за реакцията ниско налягане, после охлаждаха и валицоваха получената материя на дълги листа. Листата имаха еластичността на каучукови мушамы и от тях се правеха специални торбички, в които се поставяха мишките за експериментирание. После се облъчваха в камери с мощен поток от гама-лъчи.

Състоянието на мишките решаваше успеха на работата. Досега обаче мишките умираха от действието на смъртоносните лъчи.

Камерата, където се провеждаше облъчването, беше стъклена, а вътре се намираше специален оловен съд. В него Радева постави торбичката от новополучената материя 456 заедно с мишките. Тя погледна гайгеровия брояч в камерата. Той сочеше отсъствие на радиоактивност. После тя затвори оловната кутия, съедини я със специален оловен кабел, който се губеше извън камерата, и спусна вратата на самата камера.

Решителната част на опита започваше.

Професор Петков проследи внимателно последните движения на помощничката си и каза на Савов:

— Нещо ми подсказва, че този път непременно ще успеем!

— Аз съм убеден в това! — отговори Савов.

Срещу тях Николов мрачно поправяше крана за радиоактивното вещество, което щеше да бъде вкарано под формата на силно активен газ.

— Ако нищо не стане и днес — каза той на Радева, но така, че да го чуят и другите, — ще предложа на професора да вземе камерата за аквариум и ще ида да си потърся по-сериозна работа!

— Николов, няма това не е сериозно? — запита професорът. — Няма не е сериозно да се опиташ да спасиш живота на милиони хора?

— Не съм казал това! — отвърна Николов.

— Може би на теб наистина ти е дотегнало вече? Цяла година става как опитваме, а нищо не излиза! Разбирам те и съм съгласен, че трябва да прекъснем, но... — професорът сипря за миг и прибави с тъжна ирония — в Япония умираанията продължават и ние трябва да продължим, за да спрем този ужас! Представи си само ако направим нашите хора науязвими за лъчите на атомното и другите ядрени оръжия! Цял век да се работи по този въпрос не е много! Човечеството го изисква!

— Та и Николов знае това добре, но той просто се пошегува! — опита се да смекчи случая Савов.

— Никак не се шегувам! — инженерът мразеше покровителствения тон на Савов. — Аз го казах наистина и съм готов да потвърдя. Омръзна ми да си играем на мишки! Или вашата теория е вятърничава работа, или съм готов да се закълна, че тук някой съзнателно пречи! Пречи! — извика той остро и погледна всички.

Професорът остана замислен.

Часовникът удари пет часа, което означаваше, че е време да се пусне радиоактивният газ.

— Горките мишлета! — мислеше си Радева и ѝ се искаше някак си да ги измъкне от зловещата камера.

Тя завъртя крана.

Външният гайгеров брояч веднага даде отклонение, което показваше, че потокът от гама-лъчи наелиза в камерата.

„И сега, както винаги. . . след няколко часа преградата няма да издържи, мишките ще започнат да треперят и после. . .“ — Радева си припомняше сто-

тиците разочарования, които бяха претърпели, и я обзе чувство на отчаяние и болка.

— Дайте ми данните за протокола! — извика и Николов. Той пое листчетата, които тя му занесе, седна на бюрото срещу камерата и започна бързо да пише.

Професорът приближи към него, за да му предаде своите данни. Савов спокойно и делово напомни за някои характерни исца при провеждането на опит номер 456. Радева отчете цифровите данни за състава на материята и рентгенографските показатели.

Николов записа всичко.

— Сега — каза професорът — тези, които не са дежурни, могат да си вървят! Кой остава с мен?

Четиримата дежуряха на двойки, като професори също участвувахе в това дежурство.

— Аз! — отговори Савов.

— Не е вярно! — възрази инженерът. — До 12 часа вечерта сме дежурни аз и професорът, а вие с Радева ще ни смените до сутринта!

— Хм! Аз пък мислех, че сега съм дежурен! — усмихна се примирено Савов. — Много хубаво, приятелю, и без това съм много изморен!

— То си е ваша работа! — отговори Николов и му обърна гръб.

След малко Радева и Савов напуснаха лабораторията.

Професорът слезе до ресторанта в същото здание за да вечеря.

Остана сам пред камерата, Николов гледаше нея и си мислеше за мишлетата:

„Дали и този път ще умрат?“

Радева постави в ред тоалета си и като каза довиждане на професора и Николов, бързо се спусна към асансьора.

Когато слезе долу, тя с изненада видя на тротоара Савов. Той беше във великолепен черен костюм и чудесна връзка, които преди не се виждаха под бялата му престилка.

Тя веднага си помисли:

„Това сигурно е десетият му костюм! Той се отличава толкова елегантно, като че всичките си пари хвърля само за това.“

— Кого чакаш? — първа го запита тя, въпреки че винаги, когато говореше със Савов, се чувствуваше неудобно. Струваше ѝ се, че той я гледа от високо, готов да я пронизира винаги. Затова тя предпочиташе кавгите с Николов, който някак си ѝ беше по-близък, по-свой.

Савов се усмихна топло, приближи към нея и без да сменя поглед от тъмните ѝ очи, каза:

— Теб, ако нямаш нищо против!

— О-о-о! — възкликна детски тя.

Те работеха отдавна заедно, но досега Савов нито веднъж не беше я поканил някъде, никога не беше ѝ обръщал повече внимание, отколкото изискваше службата, макар и да беше винаги любезен. Тя знаеше, че той се движи в обществото на някакви много красиви и много важни дами, които поглъщаха цялото му внимание, и затова се изненада от постъпката му.

— Искаш да ме питаш по някаква работа ли? — запита го тя със скритата надежда, че това не е така. Все пак ѝ се искаше да му е направила по-особено впечатление, защото той беше красив, интересен и при това така възпитан и интелигентен!

— Работата остана там! — той се засмя и посочи зданието. После прибави: — Аз не знам какви са твоите намерения, но предполагам, че не би отказала да вечеряме заедно! Страшно съм изморен! Ще дойдеш, нали?

Тя остана силно изненадана. Поиска ѝ се да откаже, но веднага си представи, че в къщи нямаше какво да прави, освен да легне веднага да спи. Всъщност тя не ходеше никъде, не умееше да „живее“, както казваха познатите ѝ, имаше манията да става учена знаменитост. Пък и студеният ѝ характер беше причина приятелите ѝ да не бъдат много настоятелни. А сега — предлагане ѝ се да вечеря, и то не с кого и да е, а с доктор Савов, най-хубавия мъж, когото тя беше срещала и за когото се приказваха много неща. Коя ли от нейните познати и колежки не умираше от желание да се срещне с него, да бъде в негова компания, дори да работи при него. И сега отведнъж ѝ мина през ума именно да му откаже, защото нещо отвътре ѝ подсказваше, че така ще бъде най-добре, че този човек не е за нейната среда. Но любопитно ѝ беше да го види по-отблизо. . . И това чувство растеше в гърдите ѝ.

— Мълчанието означава съгласие, нали? — изпревари той отказа ѝ и тя неволно кимна с глава.

Тръгнаха по тротоара. Савов веднага зае кавалерската страна, което ѝ направи впечатление, защото никой от нейните познати не спазваше етикецията. Отнякъде се зададе такси. Савов изтича към ботюра, кимна му с ръка и таксито спря.

— Къде? — запита тя.

— Ще те заведа на специално място! — отговори той и ѝ помогна да седне в колата.

Всичко това ѝ се видя все така необичайно, защото досега тя почти винаги се беше возила с

трамвая, а в такси се беше качвала само веднъж или два пъти по много спешна работа.

Радева видя, че излизат от центъра на града, и се обърна въпросително към Савов. Искаше да го запита къде точно ще я води, но като го видя добродушно усмихнат, замълча.

Сега неволно тя го сравни с Николов.

„Колко са различни!“ — помисли тя и веднага си представи инженера мрачен, сърдит, с несресана може би от седмица коса и вехт костюм, с никога неогладени панталони. Тя знаеше, че Николов имаше тежко семейно положение, че много неща бяха минали през главата му, но това не можеше да го оправдае пред финия, елегантен и превъзхождащ Савов.

— Мога ли да попитам на какво дължа тази чест? — запита тя с необичаен за нея весел, закачлив тон. — До днес ти като че не забелязваше съществуването ми?

— Аз винаги съм виждал интересните хора! — каза той, но на нея това ѝ се стори евтин комплимент.

Той побърза да се поправи. Обърна глава към нея, погледна я ласкаво и като докосна ръката ѝ, каза:

— На мен ми се струва, че ти най-напред трябва да упрекнеш себе си в същото, в което упрекваш мен! Не аз, а ти винаги си стояла настрана като някаква своеобразна и непристъпна жрица на науката и нито веднъж не си ме видяла другояче освен като човек с бяла престилка, убиец на мишки и помощник на професор Петков!

Тя се засмя. Беше ѝ много приятно. „Жрица на науката“ — помисли си тя поласкана, защото тъкмо такава желаше да стане.

Той продължи да я гледа. Много топлота и ласкавост излъчваха големите му кафяви очи. А ли-

цето му сияеше в миловидна усмивка, която ѝ хареса. Той хвана ръката ѝ и тя не пожела да я отдръпне, само неопределено си помисли:

„Какъв човек!“

После неочаквано и все така нелогично тя си припомни Савов от първия ден, когато го видя. Тогава, без много да му мисли, тя беше изтърсила:

— Буржоазно парвеню!

Дразнеше я неговата елегантност и особено чувството за превъзходство, което идеше от самодоволната му физиономия. Впоследствие тя видя, че той е много учтив, внимателен и се отнася почитателно към всички, даже и към Николов, който не можеше да го понася. Веднъж тя чу, че инженерът му каза:

— Вие, Савов, като че сте на представление!

По-късно Савов започна да ѝ помага в работата. Учеше я усърдно и знанията му не бяха за подценяване, макар пак Николов да му казваше:

— Дилетант!

И още много неща си спомняше Радева, а Савов продължаваше да я гледа с нескрито възхищение.

Тя се усмихна несловко, глуховато:

— Чудно ми е все още как съм ти направила впечатление! Та ти на всичко гледаш някак си от високо!

Той отговори със смях:

— Това е атестацията, която ми е дал Николов! Той не е лошо момче, но избухливостта, тия нерви ще го погубят. . . но както и да е!

После той премести погледа си, загледа се напред и заговори.

Каза ѝ съвсем просто, че за човека не трябва да се съди по дрехите му. Сетне пренесе неусетно разговора на научна почва. Радева изслуша блестяща лекция върху катализирането на йонизацията при силни концентрации на по-слаби електролити. Той

разгледа за пример оцетната киселина и не пропусна да прибави, че го интересували подобни теоретични въпроси.

— Години наред аз се занимавам с една проблема, която трябва да реша! — говореше той за влиянието на ултравиолетовите лъчи върху някои патологични състояния и тезата му събуди у нея изключителен интерес. В този миг той ѝ изглеждаше съсредоточен, особен, същински учен и тя трябваше да се откаже от съмнението, че той има някакви лекомислени намерения спрямо нея.

Стори ѝ се, че всичките ѝ предишни представи за този човек са били плод на случайни настроения. Толкова искрен и пряк беше той, че тя възнегодува срещу Николов.

— А моята мечта — говореше унесен той — е да създам такава синтеза, която да позволи студентното консервиране на продукти и запазването им за много дълъг период от време!

— Та от този въпрос и аз се интересувам! — възкликна тя.

— Ще ми бъде много приятно да работим двамата! — каза той. — В къщи имам малка лаборатория, сигурно ще искаш да я видиш?

Той продължи да ѝ разказва за проектите си. Спокойният му приятен глас излагаше цели теории, проучвания, създаваше хипотези, рушеше стари теории и всичко това се стори на Радева толкова прекрасно, колкото тя би желала да бъде.

5

Колата, напуснала града, летеше по павираното шосе към планината. Наоколо вече се спускаше тънък, синкав полумрак, а върху голия гръб на

Люлин догаряха последните слънчеви лъчи. Цялата околност приличаше на градина. Току-що раззеленила се нежна и свежа трева тъмнеше из равните простори на ливадите, свеждаха клони окичените с резедави листенца дървета, възправяха се и шумяха едва доловимо високите тополи, проточили се в дълъг коридор от двете страни на пътя. Понататък синсеха планинските хълмове, а над Витоша беше легнало бистро като планинско езеро небе и в целия този простор се носеше омайващият лъх на пролетта.

Радева гледаше всичко това, дишаше дълбоко и едно чувство на радост и доволство преливаше в гърдите ѝ и я правеше щастлива.

Спряха в един ресторант, недалеч от Витоша. Сградата се намираше сред обширна градина, от която изведнъж се откри градът — множество от пламнали огньове, разпилени из цялата равнина и чак по плещите на далечния Балкан.

Беше хладно и Савов предложи да влязат вътре. Намериха се в стъклена веранда, откъдето гледката се виждаше все така прелестно красива. Около тях в целия ресторант имаше още няколко посетители.

— Савов, здравей! — извика някой и тя видя среден на ръст, стросен момък, с биштовано, навярно изстинало гърло, който им махна весело с ръка.

— Пантов! — запозна се той с Радева и безцеремонно ѝ стисна ръката.

Тримата седнаха на една маса. Сервитьорите запалиха лампите. Навън ставаше все по-тъмно и все по-ярко блестяха светлините на града.

Радева гледаше замечтано през стъклата и се радваше на себе си, на това, че веднъж се беше решила да излезе и всъщност това беше толкова приятно хубаво!

„Каква природа! Каква хубост!“ — мислеше си тя и гледаше с възхищение Савов.

Пантов се оказа приказлив човек. Той заразказва за някаква разходка към Драгалевци и за това, как го намокрил дъждът и не успял навреме да се подсуши, та изстинал.

— Трябва да вземете нещо горещо! — забеляза тя.

— В това непостоянно пролетно време човек трудно може да се онази, другарко! — каза ѝ той.

Започнаха да приниждат посетители. Повечето от тях идеха от града, а някои пък направо от планината, където бяха прекарали деня. Ресторантът се славеше с отличната си скара. Сервитьорът взе поръчка от тяхната маса и понеже Радева неочаквано беше изпитала силен глад, тя не възрази против обилното меню, поръчано от Савов.

— Ти винаги така ли ядеш? — запита го тя.

— Защо не! — усмихна се той.

— Но това би ти струвало доста средства! — забеляза тя и се укори в еснафство.

Савов я погледна внимателно.

— На мен ми плащат достатъчно, за да живея добре! — каза той.

После говориха за последните концерти в София, за възможностите на нашите цигулари и Радева трябваше да признае, че доктор Савов беше вещ познавач на музиката. Отново и неволно тя го съпостави с Николов и отново трябваше да признае превъзходството на Савов. Пантов бърбеше весело и от време на време поглеждаше часовника си. За половин час той изпи няколко големи ракии и изглеждаше, че това не го беше удовлетворило. После изведнъж той поиска студено вино.

— Моля, нали не трябва да пиете студено вино! — забеляза тя.

— Вие сте прекалено внимателна! — отговори някак си сконфузено той и веднага прибави с детска невинност: — Не мога да се отърва от старите си навици! Когато човек заболее, мъчно се съгласява с болестта си!

Тя кимна с глава и се зае със скарата, която сервитьорът донесе. Направи ѝ впечатление, че тя беше специално гарнирана. Запита Савов.

— Тук аз съм нещо като вътрешен! — отговори ѝ той. — Искаш ли специална бира?

Тя отговори утвърдително.

Савов стана и тръгна към бюфета. Пантов изпусна ножа си и му извика:

— Кажи да донесат друг нож!

Но Савов не чу.

Тогава Пантов, като се извини, че оставя Радева сама, изтича след Савов и двамата изчезнаха към бюфета.

Останала сама, тя продължи да се храни. Минута по-късно те се завърнаха.

Донесоха бира и вино.

Савов заговори за работата, която искаше да започне. Радева се помисли, че той ей сега ще изтърси нещо от тайните на института, но за нейна радост докторът не спомена нито дума за техните опити.

„Знае да пази тайна!“ — каза си тя.

Пантов сега беше мълчалив и само слушаше. Понякога очите му се спираха на Радева и тя усещаше, че зорко я наблюдава, като че искаше да я проучи.

Виното бързо замая главата ѝ, защото не беше свикнала да пие. Радева изнадна в състояние на довольство и някаква удовлетворяваща отпадналост. Вече нищо не ѝ правеше впечатление и тя не виждаше, че Пантов против всякакви медицински правила наливаше болното си гърло с изстудено вино.

Колко време бяха стояли в ресторанта, тя не знаеше. Всички маси неусетно се бяха изпълнили и гъст дим забулваше чистия преди салон. Навън беше много тъмно и само сиянието от трепкащите светлини на града очертаваше черния силует на планината.

— Като че ли ти се приспа? — чу тя гласа на Савов.

Лена трепна, разтърси глава и отговори:

— Не, но много съм уморена! Не трябваше да идвам тука, защото от полунощ сме дежурни!

— Как ще дежурим, когато едва гледаш! — шеговито каза той.

— Моля, веднага ще се разсъня! — тя разтри очите си.

— Слушай, Лена, да дежурим тази нощ е убийство! Хайде, аз ще дежурия за двама ни, а пък ти ще дойдеш да ме смениш по-рано! Ще обадя на професора и той няма да се сърди!

Тя вдигна натсжалата си глава. Помисли си и реши:

— Добре!

После се стресна: „А дали професорът ще се съгласи?“ Но главата ѝ все повече натежаваше и тя почувствува едно-единичко желание — да се наспи, да си почине от умората на този напрегнат ден.

След малко тримата напуснаха ресторанта и около десет минути по-късно колата я остави пред дома ѝ.

6

Като остана сама, Лена се просна и задряма. Но по чудо тя не можа да заспи. Усещаше, че е извършила нещо нередно, че ще ѝ се карат за това, и тези мисли я безпокояха.

„Защо си отстъпих дежурството?“ — питаше се тя. Наистина това не беше военно дежурство, а научно, но все пак тя трябваше да отиде, защото професорът щеше да остане огорчен. Обзе я безпокойство. Да му каже, че не е разположена или нещо подобно? Тя се сепна. Та това си беше чиста лъжа! А тя презираше лъжците. Мярна ѝ се лицето на Савов и после — неговият приятел, който пишеше като продънен. Стори ѝ се, че тук има нещо ненормално, но после се укори в дребнавост.

„А ако стане нещо и опитът се провали, утре професорът ще каже: „Радева, човек, който зарязва работата си зарад гуляните, не е за тук!“

Този мисъл я жегна, тя подскочи, спусна се към умивалника и написка лицето си със студена вода. Хладината я ободри.

„Я да вървя на работа!“ — реши тя и като метна палтото си, бързо тръгна навън.

Часът минаваше дванадесет и половина през нощта, когато тя приближи института.

Лена отвори вратата. Отвътре се показва Николов и тя едва не се сблъска с него.

— Здравей! — извика му тя.

Той изсумтя нещо в отговор и тръгна нататък. После изведнъж се обърна и каза:

— Друг път, като закъсняваш, обаждай се! Можеше и аз да те заместя!

Тя се учуди на тона му, съвсем кротък и неprisъщ на избухливия му нрав.

— Аз съвсем не мислех да закъснявам! — отвърна тя. — Просто така се случи и сега идвам да поема дежурството! Как са мишлетата? Издържат ли?

— Засега всичко върви добре!

— Знаеш ли, хрумна ми една идея, докато дежурия, ще се опитам да сменя катализатора и да

синтезирам! После ще раздалеча времето на про-
моторите!

— Хм! На какво основание?

— Мисля, че нитратната група ще се яви като по-добър регулатор от хлора. . . — тя му обясни съображенията си.

— Интересно! — каза той. — И аз ще се върна.

— Какво! Ти иди да спиш, цял ден си тук, а може би не си и ял!

— Това няма никакво значение! — той се обърна и под учудения поглед на Лена тръгна навътре. Тя го последва.

В асансьора той нищо не каза, мълчеше и гледаше разсеяно пред себе си. Двамата забързаха към лабораторията и почти нахлуха вътре. Лена чу трясък и звън на някакъв металически предмет и в същия момент отвътре се показва бялата престилка на Савов.

— Здравей! — викна му Лена и подаде ръка.

Той пое десницата ѝ с лявата си ръка и забеляза:

— Извинявай, че дясната ми ръка е мръсна! Но по какъв случай ти пристигаш?

— Знаеш ли, реших, че ще е по-добре да си дойда, пък и право да ти кажа, поизмислих се от професора! Ще каже, че съм своеволничила!

— Е, та ние не сме войници! — забеляза Савов.

— Не сме, но. . . пък и друго, исках да проведа един опит! Нали и ти ще ми помогнеш! — тя бързо се съблече и нахлузи престилката си.

После неочаквано го хвана за ръката и му каза:

— Хайде, ще ти полея с топла вода да се измнеш! Сега ще донеса! — тя изтича в съседното помещение.

Савов погледна дясната си ръка. Едва забележимо върху нея блестяха някакви мънички пращинки.

— А! — едва сдържа вика си той. Побледня цял и уплашен бръкна в джоба на престилката си.

После, като видя, че Николов идва към него, той отиде към отворения прозорец, погледна надолу изкашля се и веднага се върна назад. Все му се струваше, че Николов го гледа внимателно.

За момент си помисли:

— Ами ако?

Лена донесе топла вода, той се изми внимателно и после започна да се бърше. Тя изтича към камерата, за да провери състоянието на мишлетата. Забеляза, че вратата на камерата не е добре затворена.

— Кой я остави отворена! — попита тя, макар че това не беше толкова опасно.

— Аз я забравих, проверявах състоянието на мишлетата! — отговори Савов.

— Та нали преди да изляза, проверявахме! — подхвърли Николов.

— Усъмних се, че положението им е лошо! — спокойно отговори той.

До сутринта тримата мълком работиха по новото предложение на Лена и едва когато дойде професорът, те спряха да си отдъхнат. За мишлетата всички бяха забравили. Професорът отиде при камерата и когато измъкна от торбата едно мишле, те видяха, че гърбът му вече се покриваше с тъмни петна и доближеният гайгеров брояч показваше силна радиоактивност. Явно, газът беше преодолял съпротивата на материята и действуваше на мишлетата. И другите бяха в подобно състояние.

Професорът беше съкрушен.

— Нима и този път? — запита Лена и усети как от безсилне и жал се навлажняват очите ѝ. Искаше ѝ се да заплаче.

Тя взе протокола и записа наблюденията си. Николов и Савов мълчаха. И двамата изглеждаха отчаяни.

Отново провериха гайгеровия брояч. Той недвусмислено показваше присъствието на гама-лъчи в самата торба. Всички мишлета бяха радиоактивни.

7

Това беше трстата нощ, през която майор Христов не беше спал добре. Нищо особено не беше се случило и тъкмо от това идеше безсънието му. Сведенията, които той беше получил от сътрудниците си, не му даваха никакъв повод да счита, че там действа врагът.

Последните часове той прекара над една розова папка, която съдържаеше точни сведения за дейността на специалния институт под ръководството на професор Петков. Там беше отбелязано, че в разстояние на една година въпреки големите усилия не бяха постигнати никакви успехи.

Но и в това нямаше нищо чудно, защото понякога учените работят десет и повече години, а резултатът го няма и няма! И все пак една година работа, без да се регистрира поне някакво минимално завоевание! Това учудваше. За института бяха пръснати много пари, обзаведена беше единствена в страната модерна лаборатория. . .

А кои бяха там?

По начало хората не будеха съмнение. Наблюденията, които Христов беше направил, не донесоха нищо съществено.

„Може би след време ще се разбере, но кой ще ме чака или дотогава ония ще успеят да извършат своето пакостно дело!“

Той не знаеше какво да мисли. Все пак беше необходимо да вземе известно решение.

„Ще наблюдавам внимателно всичко! Все някъде ще се издадат! А лично аз ще се командиравам там! Така ме съветва и генералът! От бюро то никаква работа не се върши!“

Майорът стана, приближи прозорсца на кабинета си и погледна навън. Разсъмваше се. Далеч откъм изток бляскавите саби на утрото разсичаха мъртвия труп на нощта. Още малко и градът щеше да зашуми. Отпочинали, хората ще тръгнат на работа. Същите тия научни работници ще застанат в лабораториите си, промишлениците в своите предприятия, служащите в учрежденията и животът щеше да потече бърз, неукротим.

Изведнъж му стана особено приятно от това, че цели три нощи беше бодърствувал, че главата му тежеше, че много мисли го бяха измъчвали. Всичко това беше направено за щастието на другите, за народа, от който той беше излязъл, когото той искрено обичаше. Сега още веднъж Христов изпита страшна ненавист към онези, които дебнеха, които слухтяха и като някакви архангели на смъртта търсеха да отнемат жизнеността на неговия свят...

Звънна телефонът.

Майорът се обърна, взе слушалката, като си помисли, че се касае до някаква обикновена справка.

— Другарю майор, дошла е някаква жена, работничка, с чието дете се е случило особено нещастие. Моли да бъде приета.

— Да отиде при дежурния!

— Но той я изпраща при вас!

— Тогава доведете я!

Христов бързо разтреби разхвърляното си бюро, седна на стола и зачака. Не мина минута и жената влезе. Тя нямаше повече от тридесет и пет години

изглеждаше обикновена работничка. По лицето ѝ се четеше уплаха:

— Вие ли сте началникът? — запита тя майора, чието цивилно облекло я озадачи.

— Да, заповядайте, седнете, другарко!

— Другарю началник, знаете ли какво чудо стана с моето момче! Просто човек да не повярва! Ще рече някой дяволска работа или пък магния нещо! Но страшна работа! Докторите се същисаха! . . .

Тя се задъхваше.

— Какво е станало?

— Пострадаха ръцете на моя малкия Ваньо!

— Кога?

— Преди три дни, на петнадесети!

— Колко часът е било?

— Към седем. Той учи далеч и затова става по-рано! Тръгнало си детето за училище и на няколко крачки от нас, от нашия вход, намерило една мъничка писалка, проклета да е. . .

— Писалка? Каква писалка?

— Ето я! — жената измъкна от мрежата си едно вързопче и започна да го развива. Тя смъкна няколко вестника, оловен станиол и накрая се появи зелена писалка, дамски тип, пишеща с химикал.

— Та ви разправям — продължи тя, — взел я Ваньо и се похвалил в училище, че си намерил нова писалка и такава мъничка, каквато никой нямал. Играло си детето с нея, а ето че вчера по ръцете му изведнъж се появили тъмни петна, после станаха на рани, детето пищи, та ще се скъса! Много го болеше. Вика ми „Олеле, мамо, изгорях!“ Чудих се каква ще е тая зараза, откъде ще е дошла? Много болести съм видяла, чула съм за много работи, но такова не бях виждала! Закарах го в болницата и лекарите се събъркаха! Нищо не можеха да ми кажат.

Накрая едно младо момче дойде у нас и поиска да види с какво е играло детето. Като му показах писалката, той я уви в ей това — тя посочи станиола — и заръча да ви я донеса!

Майорът любопитно разглеждаше писалката, като не я пипаше с ръце.

— Пазете се, че и вас може нещо. . — каза му жената.

Той забеляза, че върху нея имаше гравирани череп, много мъничък череп с кости! Знакът на смъртта.

— Къде живеете? — запита офицерът.

— На улица „Септември“ номер двадесет и осем.

— Двадесет и осем! — повтори той.

После изведи го грабна писалката, отвори я и прочете: „Специален институт, улица „Септември“, номер двадесет и шест!“ Остана като сличан.

„Може би някакъв опит са правили учените или...? — той не знаеше какво да мисли.

— Къде е детето ви?

— В детската болница.

Христов вдигна телефона.

— Дайте ми 14—24.

Обади се лабораторията към службата.

— Веднага елате, за да изследвате един предмет! — нареди майорът.

Жената продължи да му се оплаква, че такива отвратителни работи се случват по улиците, и се надяваше, че детето ѝ ще се оправя.

Христов я изслуша внимателно, после я изпрати до вратата и се върна. Усмивка играеше на устните му. Генералът му беше казал правилно:

„Ти трябва да бдиш, нищо да не пропускаш, а те сами ще се издадат!“

Може би те наистина щяха да се издадат!

Когато пристигна в болницата, майорът завари много лекари, събрани около креватчето на Ваньо, който бе изолиран в отделна стая. От това посегателство върху свободата му Ваньо не беше никак доволен и се сърдеше, че са го лишили от съседството на другите момчета.

Току-що беше пристигнал и професор Петков, който с ужас беше констатирал радиоактивното облъчване.

Нямаше никакво съмнение, че това е същото радиоактивно облъчване, което получаваха и неговите мишки. Но той не знаеше как да си обясни всичко това и даже чу как някои от лекарите казват с ирония:

— Радиоактивно обгаряне! Дявол знае пък това какво е!

— Може би малкият е намерил по улиците някаква атомна бомба!

Майор Христов, който чу всички приказки, с мъка се въздържа да не ги изпрати в лабораторията, за да видят зелената писалка.

Професор Петков беше силно развълнуван. Той седеше на креватчето и разговаряше с детето, което му описваше най-подробно какво беше вършило през последните дни. То беше отворено дете, което с удоволствие разговаряше и съвсем не се смущаваше от присъствието на толкова много хора.

Майор Христов изчака общия интерес да попремине, хората да се разотидат и едва тогава приближи към професора и малкия.

— Другарю професор, можем ли да останем на-саме? — запита той Петков.

Професорът се изправи и замоли останалите лекари и сестри да напуснат стаята.

— Е, другарю професор, какъв е отговорът на загадката, а?

Петков вдигна рамене.

— Нищо не мога да кажа! Детето е облъчено с гама-лъчи!

— А откъде са дошли тези лъчи?

— Не зная! Просто не мога да си представя!

— Тогава бихте ли дошли с мен! Трябва обязательно да видите един предмет!

— Писалката ли? — запита изведнъж Ваньо.

— Писалката, Ваньо!

— Къде е тя?

— У мене е, но видиш ли какво ти е направила?

— Това да не е някаква бомба, другарю?

— По-лошо и от бомба, Ваньо! — майорът погали русата косица на детето и придружен от професора, излезе навън.

Те отидоха в лабораторията, където Христов беше изпратил писалката. Зелената смъртоносна „дамска“ принадлежност стоеше затворена в оловна кутия. Христов отвори кутията и като я посочи на професора, каза му:

— Ето ви ключа на вашата загадка, професоре!

Онзи недоумяваше.

— Какъв ключ?

Христов кимна на един от сътрудниците на лабораторията. Той донесе гайгеров брояч, после сам Христов развِي писалката и я приближи към брояча. Стрелката забарабани силно по крайното деление.

Професорът погледна писалката, погледна брояча и побледнял, почти изкрещя:

— Какво правите вие! Та това е убийствено! Това е радиоактивен материал!

Той тласна ръката на офицера и писалката отхвъркна настрана.

Майорът прибра писалката в оловната кутия и я сложи пред Петков.

— Това нещо — каза Христов, като гледаше внимателно лицето на професора — е намерено под прозорците на вашия институт!

Професорът се смути още повече.

— Искате да кажете някой от нашите хора? — забъркано попита той.

— Може и да не е от вашите! Но предполагам, че радиоактивният прах в писалката не е носен от любов към атомната физика!

Професорът замълча, сякаш се опитваше да събере мислите си. После каза:

— А вие знаете ли, че от една година при нас мишките измират?

— Зная! Но вие напълно сигурен ли сте, че това не е ваш радиоактивен материал?

— Да! Ключът от радиоактивната камера с газа се пази на специално място и единствен аз имам достъп до него. А никъде в нашата страна не се произвеждат специални оловни писалки, които да бъдат пълни с радиоактивен прах!

— Тогава бихте ли могли да ми кажете откъде е дошла тази писалка до самата стена на вашия институт, и то точно под централния прозорец на лабораторията?

Професорът не отговори нищо.

— Провали се четиристотин петдесет и шестият ни опит! — мрачно каза той.

— И мишките редовно умират?

— Да!

— Как сте си обяснявали тяхната смърт?

— По това, че нашата специална материя не е притежавала необходимата устойчивост против гама-

лъчите и те леко са я преодолявали. Даже се учудвахме, че все не успяваме. . .

— Какво чудно има в това? — запита Христов.

— Чудно ни беше, че рентгенографски материята се оказваше годна да устои на гама-лъчите, а на практика не устояваше.

— Да-а! — майор Христов се замисли. Мъничката искрица вече се разгаряше в буен факел, който щеше да му освети истината. Майорът разбра, че вече е на вярна следа.

— А какво отношение към несполуките имат вашите сътрудници? — запита майорът.

— Какво! Трудно бих могъл да ги обвиня в непостоянство, но истината е, че инженер Николов на няколко пъти заплашва да напусне работата и даже на събрание се обяви срещу моите методи. Колкото се отнася до Савов и Радева, те работят много съвестно, особено Савов, който досега винаги е настоявал да продължим опитите докрай. Дори когато аз се отчайвах, той ме увещаваше, че може би следващия път ще успеем. . .

— Но вие не успявахте! — забеляза майорът.

Професорът вдигна глава.

— Досега наистина не сме успели, но за в бъдеще сигурно ще успеем! — каза той.

— И все пак вие не сте си уяснили причините за вашия неуспех! Така ли е?

— Предполагаме, че неуспехите ни се дължат на неизвестни нам физикохимични процеси, чиято същност още не сме разбрали. Или може би някакви вторични процеси, протичащи независимо от нашите желания, както се обосновава пред мен Савов.

— Савов?

— Да, той доста сполучливо разви една теория за нашите несполуки! — каза професорът.

Христов се усмихна и забеляза не без сарказъм:
— Сполучлива теория за вашите несполуки!

Професорът стана и запита:

— Ако не е тайна, какво възнамерявате да направите?

— Да проверя доколко е сполучлива теорията за несполуките! — каза съвсем сериозно Христов.

После той изведнъж промени гласа си, лицето му доби съвсем друг израз и като приближи към професора, каза:

— Другарю професор, във ваш и наш интерес се налага да ми помогнете.

— Какво ще обичате?

— Първо, да запазите в абсолютна тайна нашия разговор, както и случаят с писалката на Ваньо.

— Така.

— Второ, да ме приемете на работа във вашия институт, да кажем, като чистач или нещо подобно... Лабораторен прислужник например, бива ли?

— Разбира се! Заповядайте още днес.

— Ще дойда утре, а вне съобщете на персонала, че имате нов прислужник!

9

Тази сутрин в института се бяха събрали и тримата научни сътрудници. Савов мълчаливо пушеше, бръкнал с дясната си ръка в джоба. Лицето му беше омърлушено, разстроено, но никой от другите двама не го гледаше, за да забележи промяната у него. Радева стоеше пред прозореца и замечтано гледаше навън. А инженер Николов възбуден отново прелистваше протоколите на последните опити и ядосан мърмореше на себе си.

Всички очакваха професора.

В дъното, край лабораторната, се мерна фигурата на новия прислужник, който стъпваше така недодялано, като че се босеше да не събори множеството стъкленици около себе си.

Савов отиде при Радева и злобно ѝ каза:

— Тоя ли е новият прислужник?

Тя кимна утвърдително.

— Прилича ми на полуидиот!

— Защо винаги си готов да се надсмесш над хората? — запита го укорително тя. — Не го познаваш, а вече казваш полуидиот!

— Можеше да си намерим по-свесен!

— Кажй това на професора! Но днес ти нещо не си добре с първите, може би си преуморен. . .

— Вярно, аз съм много изморен! Струва ми се, че повече няма да издържа!

— Преувеличаваш. . . просто си разстроен и като си починеш деп-два, ще ти мине!

Тя млъкна и остана замислена.

— Какво мъдруваш? — запита я пак той.

— Мисля си за опитите. . . защо се провалят? Защо? Защо? Съвсем не мога да си го обясня! Или ние нищо не разбираме от работата си, или тук има някаква тайна, която трябва да се разгадае!

— В науката има много тайни! — каза той.

— Но хората са, за да ги разгадават.

— И никога няма докрай да ги разгадаят! — усмихна се Савов.

— Но мен ми се струва тъкмо обратното — че един ден всички неразгадани сега тайни ще бъдат ясни като бял ден!

— За твоите години мечтите са задължителни! — снизходително каза Савов.

— В такъв случай — тя се засмя, предчувствайки победата си, — в такъв случай ти би трябвало да се причислиш към столетниците, нали?

Влезе професорът и сложи край на техния разговор. Както винаги, той се втурна в лабораторията, обличайки ходом бялата престилка, и веднага заговори:

— Как сте? Трябва да бъдете добре. Сигурно някой ще ми се разсърди, като ви съобщя, че ще можете да си отидете много късно довечера, затова моля, обядвайте добре, донесете си и нещо за хапване, тъй като ни предстои много сериозна работа!

Радева по обичая кимна с глава. Тя беше готова на всичко. Ако беше необходимо, тя би стояла дотогава, докато можеше да се държи на краката си.

Николов нищо не каза. А Савов понечи да заговори на професора, но последният неочаквано каза:

— Знаете ли какво открих?

Савов трепна. Николов вдигна глава. Радева го загледа учудена.

— Открих, че нашата пластична торба с мишките е била леко пробита, просто лошо валцована, и затова опитът не може да се счита за меродавен. Налага се да го повторим! Моля, да се спазят всички обстоятелства, които сме записали в предишния протокол.

Николов поиска да възрази, но Радева скришом му махна с ръка да мълчи.

Колкото до Савов, той изчака търпеливо обясненията на професора и му заговори:

— Аз искрено съжалявам, че трябва да ви занимавам със себе си, но ми се налага от здравословни причини. Вие знаете, че досега никога не съм отсъствувал от работа, но сега съм много изморен, просто едва стоя на краката си от изтощение и ви моля да ми разрешите едноседмичен отпуск! Повече не ще издържа!

— Ха! — възкликна професорът, като оглеждаше помощника си от главата до петите. — Какво е

станало с вас? Та вие до вчера не давахте никакви признаци на умора, бяхте, така да се каже, най-бодрият от всички ни, а сега изведнъж? Просто необяснимо!

— Има си причини, другарю професор!

— Естествено, аз не допускам, че вие сте болен без причини! — каза професорът, малко раздразнен от настойчивостта на Савов. Но после, като че му стана съвестно, хвана го под ръка и му каза:

— Слушай, отпуската ще ти бъде дадена веднага щом завършим този опит. — От утре или от другиден ще можеш да я ползуваш!

Савов настоя:

— На мен ми е толкова зле, че дори и един час не бих могъл да издържа.

Професорът се отдръпна и студено каза:

— Съжалявам, до довечера всички сте ми абсолютно необходими! Ако би трябвало да загинем тук, пак ще стоим до довечера!

Той изглеждаше напълно категоричен и Савов се отказа от по-нататъшни настоявания.

— Пристъпете към подготовката на автоклава! — нареди Петков и отиде в лабораторията.

Майор Христов, който сполучливо играсше ролята на недодялан новоназначен прислужник, успя да чуе целия разговор между професора и Савов.

Като ги гледане през пролуката на вратата, зад която беше застанал, той забеляза, че Савов държи дясната си ръка в джоба и не я изважда.

В първия момент си каза:

„Тоя Савов няма елементарно възпитание, щом като разговаря с професора с ръце в джобовете.“

Впоследствие тая ръка пак привлече вниманието му и той вече беше готов да се обзаложи, че поставянето ѝ в джоба не е случайно явление, но като

военен си помисли най-лошото. Реши, че Савов може би има оръжие. Ала едно по-щателно наблюдение на джоба показва, че в него не може да има оръжие.

И колкото пъти Христов отправяше поглед към физикохимика, толкова пъти все тази ръка и този джоб се набиваха в очите му.

Когато разговорът свърши и майорът чу, че Савов много иска да излезе, пак свърза това му излизане с ръката в джоба.

Каза си: „Или той има в джоба си нещо, от което иска да се отърве, или пък бог знае какво е, но така или иначе този джоб съдържа някаква тайна!“

И изведнъж реши да пробва: излезе, отиде към професора и му каза да го представи на учените.

Професорът охотно се съгласи. Радева го погледна дружелюбно и му стисна ръката. Николов се здрави с него внимателно, като с напълно равностоеен гражданин.

Христов подаде ръка на Савов, но оня само кимна с глава и се отдалечи, без да извади дясната ръка от джоба си.

Предположенията на майора се оправдаха.

Работата започна. При автоклава застанаха Радева и Николов, а Христов разтриваше някаква смес в хапан, както професорът му беше наредил.

В този момент се чу трясък на счупени стъкла, плисна се течност и Савов изохка.

Радева изтича към реактивната.

Там Савов държеше дясната си ръка и охкаше.

— Какво ти е? — тревожно го запита тя.

— Изгорих се с концентрирана азотна киселина! — Ще ида оттатък да се превържа.

— Но дай аз да ти помогна! — съчувствено рече тя.

— Няма нужда, аз сам. . . — с неочаквана грубост отвърна той и се измъкна, като стискаше ръката си и охкаше.

Тя погледна пода. Там се търкаляха парчета от счупеното стъкло и всичко беше заляно с течност. Погледът ѝ падна на запушалката. Тази стъклена запушалка беше издраскана с химически молив и Лена си спомни, че само преди час в шишето, на което беше поставена тази запушалка, имаше $\frac{1}{10}$ нормален разтвор от азотна киселина. А този разтвор беше толкова разреден, че беше изключено каквото и да е изгаряне. Абсолютно невъзможно беше човек да си изгори ръцете с такъв разтвор.

Тя поиска да каже на Савов, че няма нищо опасно, и се втурна да го търси. На прага едва не се сблъскаха. Но той побърза да ѝ каже:

— Тюю, изгоряха ми ръцете! Цялата ми дясна ръка веднага се израни! Тази проклета киселина! Сигурно тоя дръвник, новият прислужник, я е поставил на края на масата!

Лена искаше да му оспори, но някакво особено чувство на подозрение я накара да млъкне.

— Случва се! — смутолеви тя.

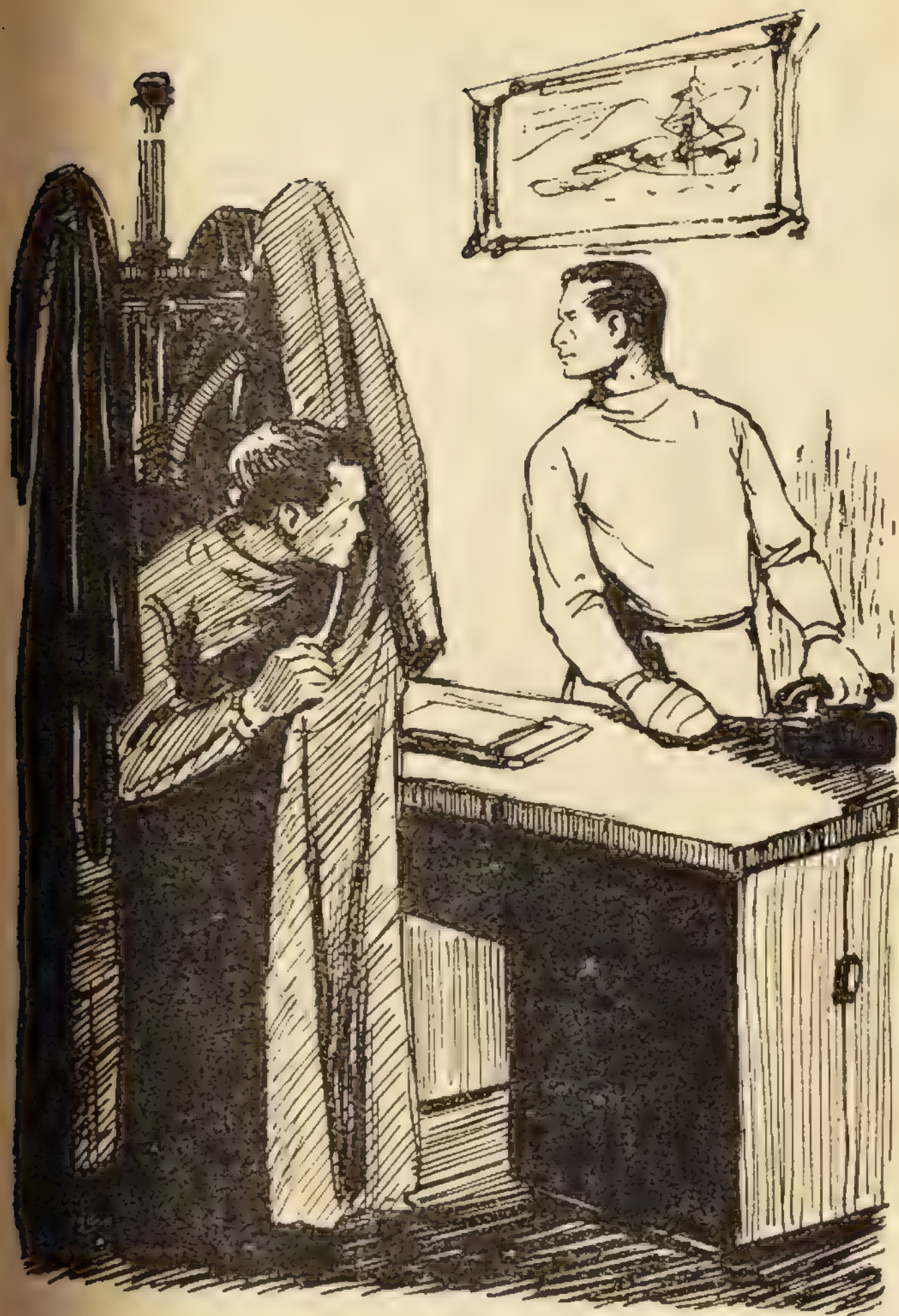
Той отмина.

Лена поиска да разкаже случката на професора, но той беше много заст и не обичаше да го прекъсват по време на работа.

Ала освен нея на цялата случка незабелязано беше присъствувал и новият прислужник.

Изведиъж ѝ дойде на ум друго.

Тя взе една епруветка, наведе се и бързо започна да събира от течността, която се беше разляла по пода. Не се сдържа и опита с пръст. Нищо нямаше. Дори и сърбеж не се почувствува. Това беше голямо количество вода с мъничко киселина, която те употребяваха за аналитични цели.

Докато тя стоеше и размишляваше над епруветката, Савов я зърна през стъклата и Христов, който не изпускаше нищо, видя как той сви устни.

Работата продължаваше и до привечер не се случи нищо особено. Междувременно от всички само Николов и професорът работеха истински. Радева често спираше, мислеше, гледаше насам-нататък и беше неспокойна. Другите не подозираха безпокойствата ѝ, а само Савов ѝ отправяше от време на време подозрителен поглед. Инак той се старасше да изглежда спокоен, както обикновено, и пренебрегвайки силните болки в дясната си ръка, започна да работи и с нея, доколкото му позволяваше дебелината на бишта.

Към пет часа съвсем неочаквано, като зашиваха торбите, професорът уж на шега запита:

— А какво бихте казали, ако някой от нас в продължение на четиристотин петдесет и шест опита е поставял силно радиоактивен прах в торбичките и с това е провалял опитите ни, а?

— Вие подозирате нещо, професоре? — веднага запита Николов.

Радева притан дъх.

А Савов, запазил великолепно самообладание, каза:

— Защо не! Възможно е и това!

Но малко по-късно той се измъкна и незабелязано от никого отиде до телефона в хола, като мина през тоалетната. Набра номера и зачака. Обади му се Пантов.

— Положението е много лошо! Боя се, че ме следят! Чакай ме непременно в осем часа в тъмното под липите с нашата кола.

Той се върна в лабораторията успокоен и не забеляза, че под дрехите, нахвърляни на окачалката, стоеше новият прислужник.

Оттатък работата напредваше, тъй като Николов, заразен от енергичността на професора, работеше за трима.

Все така, без да се случи нещо особено, изминаха още три часа. Мръкна. Савов ставаше все по-неспокоен.

По това време майор Христов приближи към него и му каза тихо:

— Един другар, ваш много близък приятел, ви чака долу, та каза, ако обичате да слезете!

— Сега имам работа, не мога! — отвърна високо Савов, за да чуе и професорът.

— Той каза само за минутка! — настоя Христов.

— Е, добре, ей сега ще слеза!

Савов изми лявата си ръка на мивката и както си беше с престилка, тръгна навън.

Намерил се на стълбите, той светкавично полетя надолу. За секунди слезе на улицата, огледа се и като видя познатата му кола в сенките на липите, въздъхна облекчен и забърза към нея.

„Умен мъж е тоя Пантов!“ — похвали го в себе си той, скочи в колата и му извика:

— Карай бързо!

Виждаше само гърба на шофьора, каскета на Пантов и неговия вечен шал.

— Стана страшна каша! — заговори Савов. — Изглежда, че са намерили онази идиотска писалка! Трябва да бързаме, докато не са усетили!

Шофьорът мълчеше.

Но Савов, възбуден от току-що преживяното, продължаваше:

— Искам да ми се осигури безопасност. Свърших достатъчно добра работа! Провалих всичко досега! Запознат съм идеално с технологията на техния метод, който още в началото даваше сполучливи проби. . .

Той изложи на шофьора намерението си да се укрие у познати и след това да търси начин за прехвърляне зад границата.

— Носиш ли ми оръжие? — запита той шофьора.

— Разбира се! — отвърна онзи. Запали лампите на колата и се обърна.

Савов видя непознато лице и насочен револвер.

Не му беше потребно много време, за да разбере какво е станало. Не можеше да каже нищо. Леко побледня, клепачите му се спуснаха, сякаш да не вижда жестоката измама, и бавно повдигна ръце.

Малко след това вратата на колата се отвори и се показа майор Христов.

Той седна мълчаливо до Савов и заповяда:

— Карай!

10

Отначало Савов се опита да отрича всичко. Той се хвана за липсата на доказателства и дълго лъга.

Словоохотливостта му неочаквано се беше върнала. Христов го изслуша търпеливо, без да го прекъсва, и когато най-после той свърши, му каза:

— Вие сте известен физикохимик, нали?

— Това всички знаят! — самонадеяно каза Савов.

— Тогава — майорът бръкна в бюрото си и извади епруветката с разредената азотна киселина, която Радева беше събрала, и като му я посочи, каза: — Идете в нашата лаборатория, анализирайте я и ни покажете какво трябва да се направи с нея, за да може тя да ви изгори ръцете!

— Това все още не е факт! — усмихна се злобно Савов.

— Тогава свалете си бинта! — заповяда Христов.

Савов мълчаливо се подчини. Пръстите му играеха. Под бинта се показва разранената ръка. Раните бяха същите, които беше получил Ваньо.

— Чух — продължи Христов, — че вие сте били страстен колекционер на писалки! Да не би случайно, като сте писали с някоя ваша писалка, да сте се наранили?

Савов мълчеше.

— Ще говорите ли? — запита го майорът.

— Какво?

— Ние сме любопитни да ни разкажете цялата тази история. Сигурно ще бъде нещо интересно, а? Ако не можете да си я припомните, аз да ви услужа с още два факта. Казват се Пантов, глупавият Пантов, бившият жандармерист, и Божуров, също бившият капитан от царската армия, Божуров!

Савов въздъхна:

— Загубихме играта! — с печална ирония каза той и започна.

Чуждото разузнаване прехвърляло в България посредством зелени писалки радиоактивни вещества, които Савов получавал чрез Пантов и Божуров. По време на дежурството си Савов ги поставял при мишките и по този начин провалял всички опити, които професорът и сътрудниците му правели. На тях и през ум не им минавало, че с възможно някой в страната да има радиоактивен материал, който да бъде употребяван с такава цел. А най-малко могли да се усъмнят в безупречното поведение на Савов. И само упоритостта на професора не позволила да се прекратят опитите, както желасли чуждите агенти.

Последният път, когато получил от Пантов новозаредената писалка, което станало в ресторанта, Савов почакал да си отиде Николов, та да постави

радиоактивното вещество при мишките. Но тъкмо Николов излязъл, върнала се Радева и в бързината силно изплашен, като си мислел, че това може да е милиция, той стиснал в дясната си ръка отворената писалка, прахът се полепил по ръката му и той пострадал. После уплашен, че може да получи трайни рани, побързал да я хвърли през прозореца, където я намерил Ваньо. Не посмял да я скрие вътре някъде, защото присъствието ѝ можело да бъде усетено веднага от апаратите.

Другите двама заловени, притиснати от неопровержимите доказателства, направиха пълни признания.

Генералът беше доволен.

А на другия ден инженер Николов, като отиваше да поеме дежурството си, намери мишките за първи път от една година живи и незасегнати. Той дълго ги гледа, после се засмя и това беше първата му усмивка, откакто беше влязъл в института.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
1. Цезиева нощ — повест	3
2. Зелената писалка — повест	74

Умоляват се читателите да изпратят своите отзиви и бележки за нашите издания на адрес: Държавно военно издателство, ул. „Ив. Вазов“ 12, София, като посочат възрастта, професията и адреса си.

Редактор: Христо Минчев
Худ. редактор: Кирил Майски
Художник: Сашо Хаджиев
Илюстрации: Петър Цинцърски
Техн. редактор: Стефан Манов
Коректор: Лорет Прижибиловска
ЛГ-IV/4 — 1956 г.

Тираж 10,000 екз.

Формат 16° от 71/100

Дадена за печат на 3. VII. 1957 г.

Издателски коли 4,46 — Печатни коли 7,50

Издат. поръчка № 116 — Техн. поръчка № 502

Кн. тяло 2,25 лв.; подв. 1,40 лв.

Печатница на Държавното военно издателство при МНО

БИБЛИОТЕКА „ВОЕННИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ“

Библиотеката започна да излиза от началото на 1956 година. Досега са издадени следните книги с военно-приключенско съдържание:

ДЪЛБОКИЯТ РЕЙД

повест от В. Н. Максаков

ТАЙНАТА НА ЮЛЯ ЯРВИ

повест от Н. Богданов

ЯГУАР 13

разкази от Л. Самойлов и Б. Скорбин

СЛЕДИТЕ НА ЗАУР-БЕГ

повест от В. Дружинин

ПОД ЧУЖДО ИМЕ

повест от В. Михайлов

БОЦМАНЪТ НА КОРАБА „МЪГЛА“

повест от Н. Панов

КАКВО СТАВА В ТИШИНАТА

повест от Н. Томан

БУМЕРАНГЪТ НЕ СЕ ЗАВРЪЩА

повест от В. Михайлов

БИБЛИОТЕКА „ВОЕННИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ“

Сложени са под печат следните повести:

ВОЕННА ТАЙНА

от Л. Шейнин

СИНЯТА СТРЕЛА

от В. Черносвитов

СИВИЯТ ЗЪБЕР

от Н. Автократов

